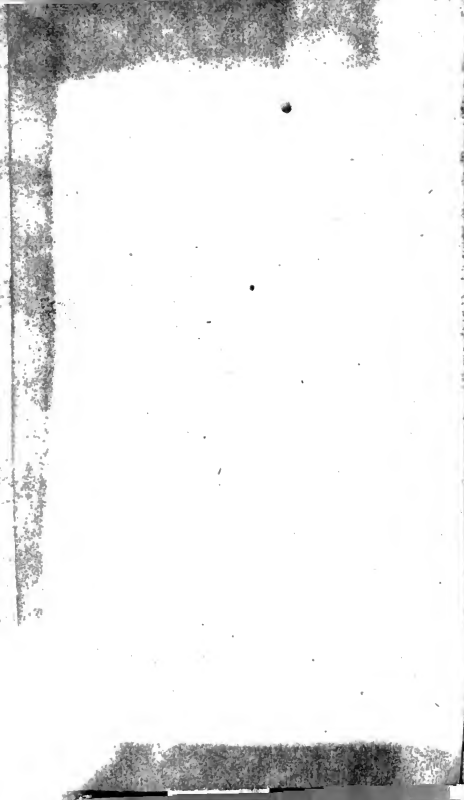

27096

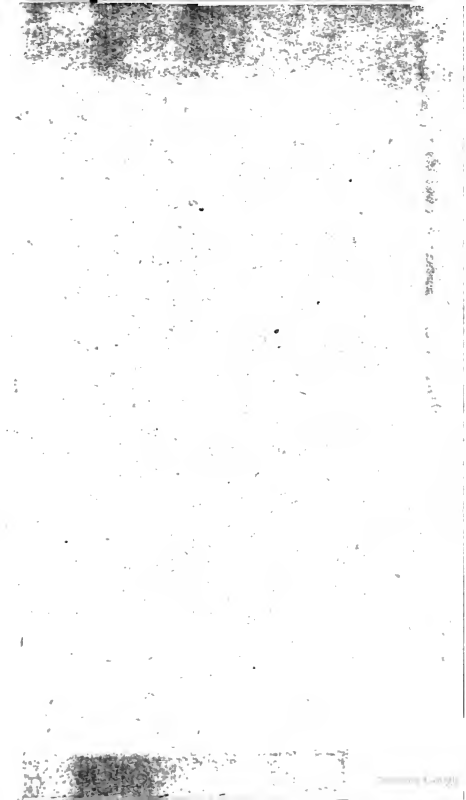
H^{ri}
No 3923

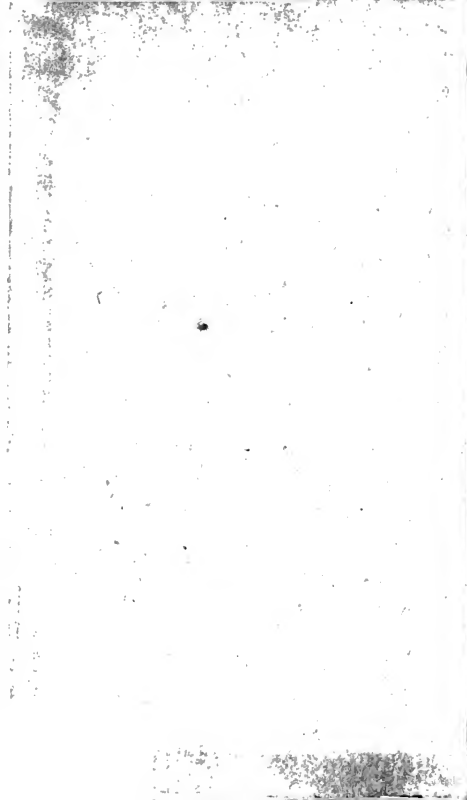

Nicola

(Jean)

JOHANNIS NICOLAI,
Antiquit. Professoris & Con-
tubernii Rectoris Tübingens. 801395

TRACTATUS
DE
CALCARIUM

Ufu & abusu, nec non ju-
ribus illorum;

*Lectu jucundus, utilis & variis
antiquitatibus illustratus.*

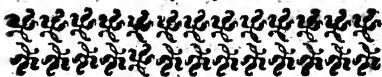

FRANCOFURTI,

Apud GEORG. HENR. ÖHRLINGIUM,
Typis JOANNIS BAUERI,
Anno 1702.

Illustri Baroni, ac Domino,

DOMINO

FRIDERICO

Gottlieb de Löwenstern,

Serenissimi Ducis Württembergici

Consiliario gravissimo, nec non

Judicii Aulici Assessori, atque Serenissimæ

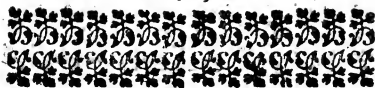
Ducissæ junioris Viduæ Præfecto

Aulæ summo;

Domino suo Clementissimo.

Nec non

Generosissimo Domino,

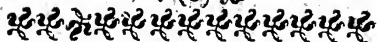
DOMINO

ECKARDO

de Dewitz, Hæreditario in
Dabern/ Serenissimi Ducis Wür-
tembergici Consiliario splendidis-
simo & Judicii Aulici Assessori, nec non
Collegii Illustris Ephoro & Præfecto
summo Tübingensi;

Domino suo Clementissimo;

Hunc

*Hunc chartaceum tractatum,
non aureis literis scriptum, sed
nigris excusum,*

De

USu & Abusu Calcarium,
Nec non juribus illorum,
Cum appreciatione
Omnigenæ prosperitatis,
Et voto devoto,
Humillima devotione
Ad pedes Patronorum
Supplicibus gestibus
Subjectissime deponit,
Favorem & Clementiam
Exoptans,
Ut vultu benigno
Et hilari fronte
Accipiatur
Et Clementiæ vestræ

Ra-

RS (o) SV
Radiis solaribus
Illustratur.

Opus quidem exiguum,
Interim tamen lectu jucundū,
Jucundum & utilissimum,
Nobilitatis ornamentum
Et ad virtutes incitamentum.

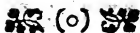
Accipite igitur
Munus oblatum,
Uti Alexander ille Magnus,
Qui haustum aquæ benevo-
lis manibus

Oblatum gratum censuit;
Quod
Ex pio voto, & sincero animo
Humillime offerre,
Et Nobilitatibus Vestris
Sacrum & dedicatum voluit

Autor.

Ipsa

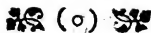

IPSA VETUSTATIS doctæ
penetralia lustras,
Hâc NOVA TE doctum
gloria digna manet.

*Ita Excellentissimo novi hujus Tra-
ctatus, CALCARIA è tenebris
producentis, eorumque usum
& abusum doctè delineantis,
Dn. Authori, novo hoc Eruditio-
nis partu novum Professoris ti-
tulum antiquâ fide condecoranti
applaudit*

MICHAEL GRASSUS,
U. J. D. Sereniss. Württenb.
DUCIS Consiliarius & in Univ.
Tübing. Cod. Novell. & Crim.
Sanct. P. P. h. r. Rector.

Præcellentiſſimo Domino

AUTHORI.

UT quis poſſit equum brevibus
compereſcere habenis,

Spumanti aut frænum laxius
ore dare,

Hoc doceant alii: Tu quis Cal-
caribus uſus,

Dicis, & Antiquis eruis è la-
tebris

Perge ſic ex tenebris veterum
producere lucem,

Nobilis id FAMÆ nobile } Calcar
erit. } Lumen

Pos. l. m. q.

JOH. WOLFGANG
Jäger, D. Antistes Eccleſ.
Metrop. & Abbas Maulbronn.

Acer,

Acer, & ad palmam per se cur-
surus honoris,

Si tamen horteris, fortior ibit
equus.

Nempe suos stimulos generosis
mentibus addit.

Calcar, & in laudes fortius ire
jubet,

Ergo igitur, cum de Calcaribus
abdita promissis,

Hoc ipsum Calcar, quo stimu-
laris, erit.

Pergo ita doctrinae variae docu-
menta referre,

Unum sit semper Calcar ut al-
terius.

*Hicce differenti de Calcaribus eruditae
Auctori Excellentissimo, Domino
Fautori suo perquam honorando
gratulabundus acclamat*

JOH. CUNRADUS KLEMM.
Log. & Metaph. Prof. Ordin.
Stip. Ducal. Ephorus.

Abdita

A Balita Pieridum peragras mente
sagaci,

Nec tritas aliis Te juvat ire vias.
Dum modo prisca Tuas manuum vela-
mina curas

Nunc & Calcaris formaque jusque
tenent.

Quis Te non miro veterum monumenta
labore

A capite ad calcem perdidicisse
videt?

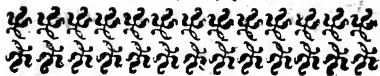
Non Tibi calcar opus: grande est Tibi
gloria calcar,

Frustræque aliis sedulitatis amor.
Applaudo famæ, quæ sic velocius ibit,
Admotum postquam nunc sibi calcar
habet.

*Excellentissimo Auctori, Fautori &
Amico honoratissimo gratulans
scripsit*

JOH. EBERHARDUS
Rösler, Orat. & Poet. Prof.
in Acad. Tübing.

In

In Nomine Jesu.

DISQUISITIO

De

CALCARIUM

usu & abusu, nec non juribus
ipforum.

CAPUT I.

De Calcarium Etymologia.

§. I.

Um paucis abhinc
mensibus publicæ
luci dederimus tra-
ctatulum de *Chiro-
thecarum usu & abusu*,
in quo varii ritus & consuetudines
simulac jura illarum adducta re-
censentur ; jam à manibus ad pe-
des nos conferimus, & quædam de

A

CAL-

CALCARIBUS, illorumque usu & abusu, nec non illorum juribus in medium proferre lubet. Speramus itaque hanc materiam Lectoribus non solum jucundam, sed & utilem fore. Ad hanc autem elaborandam ansam nobis dedit **CALGAR** illud magnum, quod in *Cimeliarchio Stuttgardiano* unà cum aliis antiquitate conspicuis asservatur, & in tumulo non procul ab ista urbe dicitur repertum. Formâ ferreâ est illud & tanta magnitudine, ut quemvis, qui aspexerit hoc, in admirationem rapiat. Quare nobiscum constitui-
mus in hanc materiam inquirere.

§. 2.

Hinc verborum periculum facturi, terminorum verum significatum præmittimus, quippe ad meliorem enucleationem hujus rei Etymologia primum consideranda venit; quapropter etiam hanc metho-

thodum elegimus, visuri, unde vocabulum **CALCAR** originem trahat. Ne autem justo prolixiores simus, sine longioribus ambagibus ad rem ipsam nos accingimus & **CALCARIS** etymologiam evolvimus.

§. 3.

Quod itaque ad nomen **CALCAR** attinet, illud à *calce* ortum habet. *Calx* autem hoc loco est pars posterior pedis, quæ Græcis *πίερα* dicitur. *Celsus lib. 8. c. 1. Os calcis quadam parte sinuatur, quâdam excessus habet & procedentia ex talo recipit, & in sinum ejus inseritur, idque sine medulla durum magisque in posteriorem partem projectum teretem ibi figuram representat. Pollux lib. 2. c. 4. Anterior pars pedis post digitos planta* (*πτερὸς*) *τὸ δὲ ἀπολήγον τῆς ποδὸς καλῶσιν, πίερα, i. e. ea autem pars, qua pes definit à tergo, calx dicitur. Planta igitur est proversa pars, calx retrorsa, lib. 9. D. 1. 1. 5. Mu-*

la calcem rejecit, & crus agasoni fregit. Rejecit i. e. retro jecit, hinten ausschlagen. Cæterum, quia *calx* est extremum pedis averſi (unde putamus nostrum eſſe *Jerse des Jusses*) ideo *calx* pro fine ponitur. Sic & Græci extremam & imam rerum partem *πλεον* vocant, uti Hebræi *אֶפֶס* & calcaneum & extremitatem, veluti cl. *Johannes Buxtorff*. in *Lexico Rabbino-Talmudic*. fol. m. 1647. explicat; *אֶפֶס אֶפֶס* *Calx*, *calcaneus*, *ſinis*, conf. *Samuel. Bochart*, *Phaleg*. pag. m. 535.

§. 4.

Calx autem vulgo à calcando ducitur; vid. *Thom. de S. Querc. Angl.* ſed verbum *calcare* à *calce* malumus; *Calx* à *callo* meliùs dicitur, nam *calx* eſt calloſior pars pedis & durior, quaſi *calo*, hoc eſt, lignum. Et ſic Anglicana vox *Keel* calcem notat. Affine nonnihil eſt *αλξ*, quod eſt adverbium, *calce*, extre-
mo

mo pede, quod est *ἄξις* finis, ut exponitur in *Lexic. vet. Græcolat.* Firmo igitur stat talo, quod Calx posterior pars pedis sit, id quod ex probatis scriptoribus probabimus. *Plaut. Mercat. 22. 111.* Sequere sis. C. sequor. E. clementer quæso, calces deteris. Idem *Pæn. 9. 71.* Quorsum asinus cædit calcibus. *Terent. Eunuch. 2. 45.* Ne tu istas faxe calcibus sæpè insutabis frustra. *Virgil. lib. 12. Æneid. Cornipedemque citum ferrato calce fatigat.* Idem *lib. 5. Æneid. Calcemque terit jam calce Diotes.*

S. 5.

Hinc de calce multæ loquendi formulæ deducuntur, ut, à capite ad calcem. Curvata calx. *Sil. Ital. lib. 16. 76.* ferrata calx *lib. 13. 34.* Et jam ferrata rapiebat calce volantem. Calces rigidi. *Pers. Satyr. 3. 11.* cruentare calce. *Sil. lib. 17. 110.* ferire calce. *Quintil. lib. 2. c. 8. 8.* *Ovid. 3. Fast. 151.* Pectere calce. *Horat. 2. serm. 1. satyr. 11.*

Aliquando pro *ictu calcis* & percussione pedum plagaque accipitur. *Terent. in Phorm.* nam quæ inscitia est adversum stimulos calces. *Juvenal.* aut dic, accipe calcem, & tam pro calcaneo, quàm percussione modò masculino, modò fæminino genere usurpari solet.

§. 6.

A calce igitur **CALCAR** equorum & jumentorum stimulus, quod ad calcem alligetur. *Plaut. Asinar. 12. 118.* Calcari quadrupedem agitato. Germani vocant *ein Sporen*: Galli *Un Esperon*. Itali *Sporne*. Hispani *Espuela de hierro*. Angli *a spor*. Variè quoque accipitur. **CALCAR** etiam in gallinis. *Columell. lib. 8. c. 2. 6.* Generosissimæque creduntur, quæ qui nos habent digitos, sed ita, ne cruribus emineant transversa calcaria. Deinde etiam **CALCAR** pro impetu sumi-

sumitur. *Varro Sēsquiuſſe*, *Ventus* ſuo caſu vehementius ſuſſlare & *calcar* admove-
re. *Nonius*. Ve-
rum nos **CALCAR** hoc loco ſigni-
ficare aſſerimus inſtrumentum i-
ſtud radiis ſeu aculeis ornatum, cal-
ci additum ad urgendos equos.
Hinc ſæpe apud Scriptores legitur,
admove- calcaria: adhibere calca-
ria: auferre calcaribus equum. *Sil.*
lib. 10. 54. Concitare calcaribus
equum. *Liv. 2. ab urb. 27.* Subdere
calcaria equo. *Ovid. 2. de Ponto 6.*
eleg. 8.

*Nil nocet admiſſo ſubdere calcar
equo.*

*Idem lib. 2. de arte. 147. Liv. 2. ab
urb. 84.*

§. 7.

Græci **CALCAR** appellant
πλήκτρον. Dor. *πλάτρον*, *calcar* galli gal-
linæci & alitum avium. vide de
hac voce *Clement. Alexandr. Strom.*

5. pag. 569. Unde *πληκτροφόρος* calcaria faciens, ein Spormacher/ conf. Joh. Caspar. Suicer. Lexic. Græc. edit. Tigur. 1683. quam ob causam hæc vox ad alia quoque transfer- tur, & *πλήκτρον* significat *aculeum* & *calcar*, quo equi vel alia animalia ad cursum celeriores incitantur. vid. Euripid. Similiter CALCAR à Græcis *κέντρον* vocatur, *stimulumq;* notat, qua voce usus Homer. Iliad. Ψ 387. Reperitur quoque Act. IX, 5. Descendit autem à *κέντροω* pungo. Apud Homerum etiam legitur *κέντροω*; Hinc *κέντροω* *stimulator*, qui pungit, quâ voce Nonnus utitur in fæm. Gen. Occurrit etiam 1. Cor. XV. 5. Rom. II. 23. conf. Pasor. pag. m. 381. Lexic. Græc. ex Budæo aliisq; scripto- ribus collectum edit. Basil. 1563.

§. 8.

Visis vocabulis Græcis ad Ara- bica progredimur, quæ lingua variis
 nomi-

nominibus **CALCAR** denomi-
 nat. *Schindlerus in Lexico suo Pen-
 taglott. fol. m. 602.* ex Arabico vo-
 cat *Calcar* **ܥܢܢܐ** *Machmaz.* Plur.
ܥܢܢܐ *Machimiz* *Calcaria*, à radice
 Arabica **ܥܢ** *stimulavit bestiam,*
punxit. Alterum quod ex Ara-
 bico citat prælaudatus Schindle-
 rus *fol. m. 1106.* est **ܢܚܣ** cum ה pun-
 ctato, significatque *punxit, com-
 punxit, stimulavit.* Hinc **ܢܚܣܐ** *nach-
 sa, punctio, quæ fit calcaribus, & ܡܢܚܣܐ*
Manchas, CALCAR, stimulus, Desu-
 mitur autem hæc forma loquendi à
 serpentibus, quippe ex fide Arabum
 scribunt, quod serpentes non mo-
 do acutam, sed & aculeatam ha-
 beant linguam, aut verò rostrum
 & nasum; & alii quoque scorpio-
 num instar etiam cauda feriant, alii
 gemino aculeo ex utraque parte
 pungant. *Alcanus* scriptor Ara-
 bicus ejusmodi serpentem descri-
 bens ita loquitur: *Nichaz serpens,*

qui non nisi naso pungit, ac si ore careat &c. deterrimum genus est. Nempe نكسر naso vel rostro pun- gere. Dultaraphina, serpentis genus gemino aculeo, quorum unus in naso, alter in cauda est.

§. 9.

Hinc metaphorice refertur ad **CALCAR**, quod eo, ceu aculeo boves & equi pungantur. Radii enim *calcarium* equis admoti dolorem afferunt causantque, ut ad cursum incitentur. Refert quoque *Thomas de S. Quercu in Lexic. Etymologico edit. Londinensis*, מגפח Maggaphah *Calcar* significare instrumentum ad calcandum equum. Et hæc de Etymologia *Calcaris* sufficient.

CAPUT II.

De Calcarium Synonymia.

§. I.

CONVENIUNT cum CALCARI-
BUS *aculei & stimuli*, de qui-
bus aliquid in medium proferre,
operæ pretium esse duximus.
Quod igitur ad *aculeum* attinet,
tunc vocabulô hoc in insectis de-
notatur id, quo pungunt, ut notum
est in *vespis, apibus, & crabronibus*,
qui *aculeis* instructi sunt, ut his ar-
mis hostem depellant. De apibus
refert *Aristotel. histor. lib. 9. c. 40.*
quod injecto aculeo necent maxi-
ma quæque animalia. Adeoque
ab apibus punctus equus obiit.
vid. *Plin. lib. XI. c. 18.* Plura qui
legere cupit, evolvat cl. *Samuel.*
Bocharti Hierozoic. part. 2. fol. 509.
seq. edit. Londin. Unde etiam *Ci-*
cero 2. Tuscul. 91. Apis, inquit, acu-
A 6 leum

leum sine clamore ferre non possumus.

§. 2.

Aculeus etiam dicitur quasi spina in foliis aut semine quarundam plantarum; unde & herbas aculeatas & folia & semina sæpe legimus. *Plin. lib. 10. c. 32. 3. Idem lib. 12. c. 15. 2.* Quem quæso latet aculeos reperiri in arboribus *spinosis, articiis, juniperis aculeatis, paliuro* frutice asperrima & spinosa, pungente & retinente, vulnerante appropinquantes sibi, & adunco dente comprehendente. Hujus meminit *Agathocles Ciryceus lib. 3. rerum patriarum* his verbis: *crebris ramis non nihil spinosis gaudet.* Imò rosa pulcherrima spinis & aculeis est circumsepta. Quid dicemus de *Acantho* herba spinosa, à qua omnia, quæ aculeos habent, *acanthina* dicuntur; Unde spina *ἀκανθία*.
Est

Est autem (1.) pars acuta in sente
 communiter dicto, putamus à
 σπῆν, quia trahit apprehensa; aut
 à σπίζειν, quia extenditur in acu-
 men. Hoc est Græcis ἀκύνθια ab
 ἀκῆ i. e. acumine. Germ. Dorn/
 quia est aliquid τορὸν, penetrans.
 (2.) *spina* planta integra, spinosa.
 (3.) certa quædam species plantæ
 spinosa, quæ additione aliqua di-
 stinguitur, ut *spina acida, acuta, alba*.
 (4) *Spina* (per metaphoram figu-
 rata) quod in acutum desinit, ut
aculeus in serpente.

§. 3.

Ejusmodi *aculeos* in fruticibus,
 herbis & seminibus offendimus.
 Nam *Oxyacantha* frutex, surgit ra-
 mis *aculeatis*, & sepibus faciendis
 idonea est, ideo & Hagedorn/
 quasi Heckedorn. *Carduus* herba
aculeata, quæ nobis *Disteln* voca-
 tur. Herbarum spinosarum men-
 tionem

tionem facit *Ovid. 2. Metam. 163.* Nux castanea sane aculeis ita est munita, ut absque læsione vix tangi possit. Plura qui legere vult de materia hac, evolvat quæso cl. *Johann. Henric. Ursini arboretum biblicum*, & inveniet, quæ desiderio satisfacere poterunt.

§. 4.

Similiter *aculeus* tribuitur hystricibus & erinaceis, teste *Plinio lib. 8. cap. 35.* scribente: Hystrices generat India & Africa spina contectas ex herinaceorum genere, sed hystrici longiores aculei. Hystrix animal simile erinaceo est aculeis præditum, Germani vocant *Stachel-Schwein*. Hebræi dicunt *hystricem* & *erinaceum* קִפּוֹד *Kippod* appellari posse, quia aculeis contecta & munita animalia essent. Antiquissimam illam dicimus explicationem, qua קִפּוֹד *Kippod* hericius vel *erinaceus*

erinaceus exponitur, cui firmandæ multa faciunt, inprimis Hebræorum sententiæ. קפוד esse *hericium* Hispanica voce R. Nathan explicat ריזו *rizo* vel *erizo*. Italica *Pomarius* ריצון *riccio*, Gallica R. *Selomo* הריצון *herison*, Germanica Elias איגל *Igel*.

§. 5.

Arabicam linguam si perlustramus قنفذ *Kunphud hericus* seu *erinaceus* est. Verum etiam monemus, quod قنفذ *Kunphud* præter *erinaceum* etiam *hystricem* significet. Elucet clare hoc ex *Avicenna*, qui inter species *Kunphud* unum dicit esse montanum, spinas habentem missiles, cujus دلدل *duldul* i. e. *hystrix* nomen proprium. Hinc in *Damire hericii* foemina vocatur دلدل لم *mater* ١٤ *duldul* i. e. *hystricis*. Et *duldul* seu *hystrix* definitur عظيم القنافة *hericius major*.

jor. Et juxta *Algiahid* Duldul & Kanaphido (i. e. *hystrix* & *hericii* propriè dicti) non aliter differunt, quàm à bubalis boves. Sane hæc in parte *Arabes* habuerunt, quos sequerentur, *Plinium* & *Oppianum*: quorum ille *libri octavi capite XXXV. hystrices* expresse ponit in *herinaceorum genere*; Hic *lib. 2. Cynegetic. vers. 603. echinorum* terrestrium duo genera faciens, alios parvos & imbelles, alios longe majores & circumquaque horrentes. Per majores illos echinos videtur *hystrices* intelligere.

§. 6.

Constat igitur *hystrices* & echinos aculeis instructos esse. *Hericius* enim teste *Pomario* spinis obtegit totum corpus suum, facie inter pedes delitescente, & aculeos erigit, quibus ut clypeo se muniat, & eos lædat, qui violentas manus in eum injicere

injicere volunt; Quare eum ab omni animalium societate prohibent aculei. Unde factum, ut Græcè *χῆρ* diceretur. Quantum autem *hystrix* echino præstet, Poëta quidam his versibus descripsit:

*Sed non hac acies ritu sylvestris
echini*

*Fixa manet. Crebris propugnat ja-
ctibus ultro*

*Et longe sua membra regit, tor-
tumque per auras*

*Evolat excusso nativum missile
tergo.*

Et cum Ion in *Phanice* apud *Athena* lib. 3. c. 13. rideat herinacei miseris artes, quod denso sub orbe sentium corpus tegat, mordere & ultro tangere ignarus jaceat; *hystrix* virtus in pugna eum in admirationem ita rapuit, ut vix verba satis idonea reperire potuerit, quibus laudes decantet. Videmus hinc & intelligimus animalia aculeis

leis prædita fuisse. Verum satis de
aculeis, calcarium Synonymia.

§. 7.

Pergimus ad alterum nomen
STIMULUM, quod cum *calca-*
ribus magnam affinitatem habet.
Stimulus itaque est fustis acutæ cu-
spidis, quo rustici boves suppun-
gunt. vid. *Martin. Lexic. Etym. fol. m.*
3755. Thom. de S. Quercu, qui An-
glice reddit: *a prik, a sting, a spur :*
also a thing that moveth forward.
Ein Ding/ welches zu lauffen
verursachet. Descendit à *stimulo*,
quod est *pungo*, *commoveo*, *con-*
cito, *incito*, *impello*. *Plaut. Cistell.*
5, 4. Per translationem *stimulus*
denotat, quicquid nos pungit & à
quo vexamur. Hinc de bonis &
malis rebus dicitur. De malis
Lucret. lib. 4. 245. accipit, scil. de
Veneris *stimulis*. *Ovid. 2. Fastor. 156.*
agitatus *stimulis* *amoris*. *Virgil. 3.*
Georg.

Georg. 42. cæci amoris stimulos vocat. *Silius lib.* 7. 103. Invidiæ stimulo mentes fodit *Saturnia. Virgil.* 11. *Aeneid.* 146. haut mollibus stimulis incitat iras. *Lucan. lib.* 2. 65. Movere acres stimulos irarum. De laudabilibus accipitur, quando de virtute sermo, ad quam quasi calcaribus & stimulis incitatur, quod *Stat.* 1. *Achill.* 41. vocat, dare stimulos laudum i.e. exhortari ad laudes. Ita etiam *stimulare currum* legimus apud *Silium lib.* 16. 74.

*Nobilis hunc Durius stimulabat in
aquare currum.*

Currum pro equis dixit, quemadmodum *Virgil. lib.* 1. *Georg.* in fine.

§. 8.

Hebræi *stimulum* hunc vocant מלמד *Malmad* à verbo למד *discere* seu *didicit, assuefecit*; vid. *Schindleri Lexicon Pentaglott. fol.* m. 948. *Buxtorff.*

torff. Lexic. Rabbino-Talmud. fol. 1144. Hinc originem trahit מלמר *stimulus, baculus*, cujus capiti infixum est ferrum, quod dicitur דרבן *darban, cuspis*, qua arator pungit bovem, quasi docens ipsum arare, uti legitur in *Vajikra Rabba sect. 29. vid. R. Maimonid. in Kelim cap. 9. in Comment.* Itaque etiam Talmudica lingua *stimulum bovis* ideo מררע *marda* dici volunt, quod sit *juvencum scientiam edocens*. Ita habetur in *Vajikra rabba sect. 29.* Quod tamen haudquaquam probamus, quia hujusmodi compositiones apud Hebræos parum usitatæ sunt, sed ab Arabico نزع, quod *pungere, fodicare* est, מרע factum pro *stimulo*.

§. 9.

Notatu autem dignum est, quod *Samgar Judic. III, 31.* stimulo beum sexcentos Philistæos percussisse

fisse legatur. An solus, an per alios fecerit, nihil interest. Hoc tantum notandum, quod stimulus boum tale instrumentum fuerit, cuspidē instructum, cujus subsidio homines occidi potuerint. Non anxie autem querendum, quomodo *cuspidis illa* Hebræis dicta, cum ipsa sacra Scriptura hujus mentionem faciat, 1. Sam. XIII, 21. ubi Israelitæ dicuntur ivisse ad Philistæos לחציב הררין *ad aptandum stimulum*, quod R. Salomo exponit, *ad acuendum caput illius, & infigendum & constituendum in conti medio*. Itaque הררין non significat stimuli contum, sed ferrum aculeatum conto inditum. vid. *Opus Critic. Tom. 1. edit. Francof. fol. m. 2272*. Thomas de S. Quercu reddit Anglicè *the point of a vveapom, a spear, or arrowv-head*.

§. 10.

In hoc itaque differunt מלמר & הררין.

דרבן. Nam מלמר *proprie contus* est, in quem *aculeus* inditur. Quod ad vocabulum דרבן attinet, illud *Hebrais* prorsus ignotum. Ex Arabica tamen lingua origo deduci potest, in qua دَرَبْ *daraba acutum esse* دَرَبْ *acutum* دَرَبْ *dirba* & دُرَابْ *durab acumen* significat. A singulari דרבן *darban* fit plurale דרבנות *darbanoth*, quo *Salomon* eleganter utitur *Eccles. XII. II.* ubi dicta sapientum ait esse *aculeos*.

§. II.

Porro ab Hebræis CALCARIA nominantur פְּרִישִׁין à pungendo dicta, qua significatione verbum Hebraicè sumitur פָּרַשׁ *pungit* Proverb. XXIII. 32. ubi R. *Abraham* scribit : פָּרַשׁ Eques sic dicitur פְּרִישִׁין בעבור *propter CALCARIA*, quæ sunt in pedibus ejus, quibus equum pungit. Unde Chal-

Chaldaica vox **ܫܪܫ** *paras, calcar, stimulus* quo equus ad currendum incitatur. vid. *Schindler. Lexic. Pentaglott. & Bochart. in Hierozoic. fol. m. 99.*

CAPUT III.

De origine CALCARIUM
eorum forma.

§. I.

HActenus varia Calcarium nomina perlustravimus; nunc ad alia nos conferimus & inquiremus in originem CALCARIUM, quæ quamvis obscura & dubia, nec accurate definiri possit, attamen ex præcedentibus facile conjecturare possumus, antiquissimam esse. Quamprimum enim homines edocti fuerunt agros colere, serere, metere & frumenta invehere, eo tempore usum stimulo-
rum seu Calcarium repertum esse
affirma-

affirmamus. Cum enim priscis temporibus homines glandibus vescerentur, *Ceres* (uti Poëtæ fingunt) semina serere docuit, quomodo scil. illa sulcis operâ boum, aratri subsidio factis, terræ credenda sint.

§. 2.

Operæ pretium etiam hoc loco esse duximus, paulo uberius de inventione frugum differere. Diximus, quod Poëtæ finxerint, *Cerem* fruges invenisse, quam sententiam pluribus testimoniis confirmabimus. *Diodor. Sicul. lib. 5. pag. 336.* *Ceres* frumentum ac sementem facere homines docuit. *Hygin. fabul. c. 277.* ait: *Ceres* fruges serere & boves domare monstravit. De hoc invento canit *Virgil. lib. 1. Georg. v. 147.*

*Prima Ceres ferro mortales vertere
terram*

Instituit:

*Instituit: cum jam glandes & ar-
buta sacra*

*Deficerent sylva, & victum Do-
dona negaret;*

Mox & frumentis labor additus.

Cum verò ratio serendi fruges vi-
deretur inutilis, nisi & homines
subinde essent edocti modum,
quo ex aristis excuti posset fru-
mentum, ea propter narratur de
Cerere, quod rationem tritुरandi,
tundendi & pinsendi excogitave-
rit. *Callimach. in hym. Cer.*

*Pulchrius ut calamos primum sa-
crosg, maniplos*

*Siravit aristarum, calcare bovesq,
coëgit.*

Priusquam autem hoc in actum
traducere potuerunt homines, ne-
cesse fuit, ut boves jugum ferro
sciant, quam artem Cereri adscri-
bit *Ovid. Fast. lib. IV. vers. 403.*

*Illu jugo tauros collum præbere
coëgit.*

B . . . . . Quam.

Quamobrem singulari instrumento ad opus peragendum incitabantur, quod in scriptura sacra *stimulus* appellatur.

§. 3.

Quid autem STIMULUS fuerit, ex præcedentibus patebit, nempe, fuit aculeus ferreus, baculo inditus, cujus usus ad boves agendos vel in triturando vel aratrum trahendo; hinc מְרִירָה dictus, quasi docens scientiam, ut norint arare boves. vid. *Buxtorff. Lexic. Rabbinico-Talmudic. fol. m. 1253. & fol. 1539.* His ita positis, facile de Origine CALCARIUM conjecturare possumus, quod statim post ejectionem è Paradiso, quo primus homo vel posterius arare didicerunt, STIMULI inventi, quibus boves & equi impellebantur ad opus celerius perficiendum. Confirmant hoc scriptores fide digni, ut *Statius lib. 1. Sylvar. vers. 39.* Ceu.

Ceu stimulus accendat equum.

ad quæ verba celeberr. *Barthius* annotat, quod *Minerva* simulacrum, in clypeo *Medusæ* præcisum prætendat caput, ut equum ad cursum incitet, veluti *stimulo* quodam. De *bobus* canit *Tibullus* lib. i. eleg. i.

Aut stimulo tardos increpuisse boves.
ubi increpare stimulo est *κνέειν*, stimulus *ἀκναία*, baculus aculeo præfixus. *Apollon.* lib. III. v. 1326, & inibi Scholia. Idem stimulus, fustis acutæ cuspidis, quo rustici boves suppungunt, quasi *stigmulus* à *στυγή* punctio: ex *σίζω* pungo. Calculum his addit album *Bissius* in annot. ad *Claudian.* de raptu *Proserpin.* edit. *Milan.* fol. m. 219. quos *Ovid.* lib. 2. *Metam.* appellat *flagellum*, quo auriga utitur ad concitandos equos, dum solem *Phaetonti* insinuantem normas regendi equos solaris currus inducens hæc solis ore profatur:

*Parce puer stimulis, & fortius utere
loris.*

§ 4.

Constat itaque ex his, quod *stimulorum* origo sit antiquissima, & illi in eum finem inventi, quo boves & equos incitare possint aurigæ, equites, & aratores. Hinc de *Samgare* res clara, quod *stimulo boum* tot *Philistæos* occiderit; Nam instrumentum quoque ad se defendendum & alios occidendos aptum erat. Interim tamen nobis obstat *Arabs* Interpretes, qui non *stimulo*, sed securi boum i. e. *πελέκει βοῶν ἀναιρέτικῶ Samgarem* pugnasse statuit. Quomodo apud *Homerum* *βραπλήγῃ* sumi non pauci volunt. Quibus scilicet visum est ad *Bacchi* decus id pertinere, ut bipenni cesserit potius, quàm *stimulo boum*. Ita *Samgarem* *Arabs* bipenni maluit instruere, ut non modò commo-

dius,

dius, sed etiam honestius pugna-
ret. At ille his sacri scriptoris
scopo repugnat. Quamvis *Βεπληγαι*
sic accipiant Græcorum nonnulli;
ut *Oppianus, Halieut. lib. 5. v. 257.*
qui bipennem volunt; sunt tamen
plurimi asserentes ejusmodi *stimu-
lum* fuisse. Quales autem fuerint,
ostendit pictura *Circensium* apud
Philippum Rubenium Elector. lib. 1. c.
30. ubi tres pari longitudine ex-
pressi cubitalem & ultra habuisse
videntur.

S. 5.

Non solum autem boves &
equi hisce stimulis pungebantur,
sed etiam homines. Nam apud
Romanos in crucem agendos, qui
deducebantur ad eam, non sine
vexatione, per viam quoque *sti-
mulis* agi pungique, in primis quo-
ties retrospicerent, aut obniteren-
tur, consuevisse testis est *Plaut.*

Mostell. apud quem conseruo
servus :

*O carnificinum cribrum, quod cre-
do fore,*

*Ita te forabunt patibulatum per
vias*

*Stimulis, si noster huc reveneris
senex.*

Nec dubitandum, quin milites
Romani hoc exercuerint, cum
Christum Dominum nostrum in
crucem agendum per vias duce-
rent. De ritu hoc videatur *Iustus
Lipsius lib. de cruce cap. VI. pag. m.
40. edit. Antwerp. lib. 2. Hoffman.
Lexic. Philolog. fol. 921.* Ea res quo-
que cruciatus loco Christianis ali-
quando fuit. *Victor Vitensis lib. I.*
quos *stimulis ferreis* ad ambulan-
dum urgebant.

§. 6

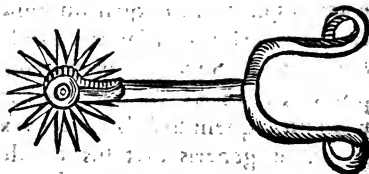
Extra omnem dubitationis
aleam quoque ponimus, quod pri-
fcis

seis temporibus, antequam stimuli ex ferro facti, SPINIS ACUTIS homines usi fuerint, quarum pun-
 ctione alacriores ad laborem red-
 diti boves. Successu autem tem-
 poris ex ferro ACULEUS fabri-
 ficabatur, quem *Tubal Kain* artifex in omnis generis metallis fecisse probabile videtur, cum ab ipso *Mose* hujus mentio facta. Arte autem equestri inventâ, CALCA-
 RIBUS opus fuit, quibus ad cur-
 sum incitati fuerunt equi.

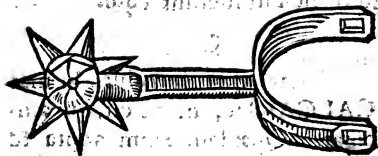
§. 7.

Varias olim habuisse formas CALCARIA, nemo est, qui am-
 bigat. Quædam enim acuta &
 ex uno tantum radio sine aculeo
 consistebant, quem morem adhuc
 retinent & observant *Turca* & *Hun-*
gars. Quædam instar rotæ longis
 quibusdam radiis & aculeis forma-
 bantur, qualem formam nobis

repræsentat **CALCAR** in Cime-
liarchio hoc modo.

Quædam minutis aculeis & radiis
instar stellæ conspiciuntur, uti
Schema appositum demonstrat.

§. 8.

CALCARIA veterum, scribit
Olaus Wormius in Museo, ob fabri-
cam & figuram digna sunt visu.
Primo unum est grande, cujus lon-
gitudinis est pedis unius & tertium un-
ciarum.

ciarum, Arcus qui calcaneum cingit, octo unciarum cum dimidia, axis seu spina, quæ stellam continet, decem: Stella constat radiis acutis duodecim, & in circumferentia sesquipedem cum dimidia uncia tenet: Partem exteriorẽ tàm arcus, quàm spinæ exornat litera H. ad morem priscum efformata, corona regia exornata, & appendice ad imum volubili; Novies autem hæc litera reperitur. Centrum stellæ una reliquis grandior ejusdem figuræ occupat. Regis cujusdam *Haraldi* **CALCAR** fuisse indicare videtur coronatum hocce H. sed cujus præcisè, nostrum non est divinare. Simile plane aliud teneo, magnitudine & figura non discrepans, nisi quod loco literæ H. in iisdem locis extet priscum E. pari modo coronatum, Regem **ERICUM** an designet, dispiciendum relinquo.

Observare in his licet arcum, qui stringit calcaneum, majorem non esse, quàm ut commode meo quadret: unde colligere datur, nequaquam giganteæ, sed potius mediocris staturæ hominem fuisse, qui illud possidebat.

§. 9.

Non minorem sapit antiquitatem aliud, quod dono clariss. Viri D. M. Christiani Longomontani teneo, quod è ruderibus quibusdam sub terra effossum fuit. Arcus, calcaneo cingendo deputatus, in angulum acutum fermè & oblique dilatatum desinit, quæ spinam capit quatuor pollices excedentem: nec recta linea pedem amplectitur, sed inclinato utroque brachio ac rursum elevato, utrinque A. Romanorum effingit. Stella verò, extremitati spinæ inserta, parvula est, duodecim interim radiis (quo-

(quorum quidam carie & rubigine consumpti) insignita. Longitudo totius est octo pollicum. Vide figuras *lib. I. monument. Dan. c. 7.* Veturustatem etiam quandam præ se fert par, quod à *D. Wichmanno* accepi. Ferreus, qui calcaneum cingit, semicirculus ab interiore parte duplici dotatur fibula, quæ locum, quo pes stringitur, alterâ parte divisum excipere debet: Ab eo stimulus seu processus, qui rotulam aut stellam excipit, derivatus est quinque fermè pollicum longitudine, appendiculam suprâ se hamatam habens duorum pollicum. Rotulæ seu stellæ enormes sunt in diametro quinque pollicum, in decem radios divisæ. Intelligimus hinc veteres rationem habuisse radiorum in calcaribus. Quædam enim septem: quædam quinque: quædam plures, uti dictum, radios habebant, & plerum-

que impari numero delectabantur.
 Quod ad hodiernam CALCA-
 RIUM formam attinet, parva illa
 & radiis parvis formantur, uti ex-
 perientia docet.

CAPUT IV.

De CALCARIUM Materia.

§. I.

NULLUM dubium, quin materia
calcarium diversa, & pro diver-
 sitate temporis mutata fuerit.
 Quod ad priscam ætatem attinet,
 probabile videtur, ex *spinis* vel
lignis acutis primum STIMU-
 LOS, qui loco CALCARIUM
 erant, confectos fuisse, quibus bo-
 ves inter arandum impellerentur.
 Nam hæc ætas sine luxuria & su-
 perbia vitam transigebat, ast cum
 homines luxuriæ & superbiæ ope-
 ram darent, moresque illorum mu-
 tarentur,

tarentur, simul etiam materia
CALCARIUM seu *stimulorum*
mutata fuit, quæ vel *aurum*, vel
argentum, vel *as*, vel *ferrum* erat.

§. 2.

Cum itaque tam varia *stimulo-*
rum vel *calcarium* materia fuerit,
merito disquiritur, quænam inter
hæc prædicta metalla prima?
Non ignoramus, magnam contro-
versiam esse inter quosdam de hac
quæstione; verum si accuratius
rem mente volvimus revolvimus-
que, affirmamus, *ferrum* fuisse pri-
mum, ex quo **CALCARIA** fabre-
facta; licet *Æs* antiquius fuisse
ferro *Godescalc. Stevvech. in not. ad*
Veget. de re militar. pag. m. 340. 341.
edit. Antverp. 1585. his verbis affir-
met: *prius æs erat, quàm ferri usus*
cognitus; & in testem provocet
Plin. lib. 34. c. 1. & seq. Isidor. lib. 16.
Quin & arma pectoralia, ocreas,
B 7 galeas

galeas ex ære antiquitus factas infinitis innuit locis *Virgil. Serv.* & ipse *Plin. lib. 34. c. 7.* Interim tamen non negamus, **CALCARIA** antiquitus ex ære facta, uti horum copiam nobis exhibent illa in *Cimeliarchio Stuttgardiano* asservata, quæ ex ære constant.

§. 3.

An autem *es* prius fuerit *ferro*, est id, quod negamus. Nam hoc belli Trojani temporibus & multò ante fuisse in usu patet ex *Homero Iliad. 11.* ubi *Pisander & Hippolochus Antimachi* filii supplices *Agamemnonem* rogant, ne se interficiat, sed à patre redimi patiatur. Ita enim loquuntur:

*Nam pater ampla domi locupletis
munera gaze
Æris & argenti, fulvique recondidit
auri.*

Adde vers. lib. 7. quos *Alexander*
ab

ab *Alexandro lib. Genial. Dier. 4. c. 15.* citat, aliud argumentum tractans, quod si *Hesiodus* de tertio seculo in *ἔργ. καὶ ἡμέρ.* quod ipse *χάλκειον* vocat, canit: *Τοῖς δ' ἦν χάλκεια* &c. his erant ænea quidem arina, æneæque domus; Ære quidem operabantur, nigrum autem nondum erat ferrum: non negat quarto seculo, quod *θεῖον* nominat, & belli *Trojani* ætate viguit, fuisse usum ferri; neque hîc *Magius* existimare debet, *Hesiodum* de hoc etiam tempore intellexisse, quod de æreo cecinit, licet postea dicat; *Νῦν γὰρ γένος ἐστὶ σιδήρεον.* Quin & *Ovid. lib. 1. Metam.* postremam facit ætatem ferream, in qua sane *Trojana* secula includi putamus, quod illa jam mala in orbem terrarum emanavissent, quæ describit & *Apoll. Argon. σιδήρεον lib. 2.* nominat: at priora *Trojanis* fuerunt *Argonautarum* tempora. Ac necimus

scimus, quàm vere scripserit autor
Schol. Græcor. in lib. I. Argon. Apoll.
 ad illum versum :

Χαλκείῳ πελέκι κρητερὸς διέκερσε Ἴωνος ἄε-
Aerea securi validos secuit tendines,
 h. e. cervicem amputavit seu col-
 lum, reprehendens *Apollonium*
 commentariis adnotantem, ferrum
 æs nominatum, cum ignoravit
 usum fuisse æris ferro nondum re-
 perto, ut & cecinit *Hesiodus*, *Mars*
 item Græcè à ferro Ἄρης dictus. *Mars*
 verò antiquior *Troja*. *Suidas* Ἄρης
 proprie εἰδητός. & *Diodor. Sicul. lib. 17.*
Bibliothec. *Dactylos Idæos* ferrum
 primo excudere adortos, cum à
 Deorum matre didicissent, narrat.

§. 4.

Sed hi Trojanum seculum ante-
 cesserunt, ut & *Chalybes*, per quos,
 inquit *Ammianus Marcellin. lib. 22.*
 erutum ac domitum primitus fer-
 rum, quod etiam *Virgilius* testatur,
 qui

qui i. Georg. ita canit : *Et Chalybes
nudi ferrum virosaque Pontus. Quem
versum Cornel. Schrevel. in annot.
pag. m. 66. ita explicat: Chalybes gens
in Ponto, quæ ferrum reperisse di-
citur, & nudi necessitate operis &
propter ferri cædendi studium. Et
lib. 2. Argon. Apoll. canit, eos fer-
rum permutasse rebus ad vitam ne-
cessariis. Sed ferrum producentem a-
speram terram colentes emtionem reci-
piunt vita necessariam.* Hos ab Ho-
mero in catalogo nominatos *αλιζόρες*
referunt Stephan. de Urbib. & Strabo.
lib. Geograph. 12. longe ab *Alyba*,
scriptura videlicet transmutata,
longe ex *Calyba*, qui postea sunt
Chaldæi nuncupati, & quia *Homerus*
adjecit:

ὦ δὲ ἀργύρεϊν γένεθλιν,

ubi est *argenti vena* : & Strabo quo-
que adjunxit, ex terra autem metal-
la, nunc quidem ferri, prius etiam
argenti. Pluribus de his videre est
apud

apud Nicol. Biffum Comment. in
 Claud. de rapt. Proserpin. fol. m. 173.

§. 5.

At hi florentes Troje seculo
 illustres erant, quanquam nobis
 dubium non est, hos Chaldaeos non
 esse, cum *Historici & Geographi Cha-*
lybas ad Thermodontem fluvium
constituant, & Ponticam gentem ef-
se affirmant. Dionysius Afer in περι-
γῆσι post Tibarenos statuit, Mosyna-
cis Xenophon subjicit. Plinius in Pon-
ticis locat. Strabo juxta minorem
Armeniam, & Ptolomaus tamen in
Assyria Chalybonem oppidum agno-
scit, haut procul ab Euphrate & Cha-
lybonitidem regionem. Certe qui
Pontum nunc habitant ferrum Te-
mir appellant, ut & Tartari, quasi
Græca origine, qua τέμνειν dicitur
scindere, quod ferri maxime pro-
prium, inquit Scaliger 107. Exercit.
Cassiodor. lib. var. 1. epist. 30. pag. m.
13. edit. Paris. 1588. Belus, inquit,
 fer-

ferreum gladium primus produxit,
 à quo & bellum placuit nominari,
 si credere dignum est; quin etiam
 antiquissimus Rex Ægypti *Vulcanus*
 dicitur apud *Suidam* voce Ἰφαιστος,
 elaborasse arma bellica & rustica
 instrumenta. vid. *Athanas. Kircher.*
Tom. 1. Syntagm. 1. c. 10. pag. 88. Oed.
Ægypt. Igne cælitus collato dono
 fretus armorum fabricationem &
 victus parandi rationem ostendit.
 Qui omnes sane Trojanis temporibus
 fuerunt superiores, & *Plin. lib.*
7. c. 36. Cyclopa tradit, qui Tro-
 jano seculo sunt vetustiores, fabri-
 cam ferream invenisse, adducitque
Hesiodi testimonium afferentis, *Da-*
ctylos Ideos ferrum in Creta invenis-
 se; hinc illud *Virgil. lib. 8. Æneid.*

*Ferrum exercebant vasto Cyclopes
 in antro.*

§. 6.

Horum mentionem quoque fa-
 cit *Claudianus lib. 1. de raptu Proser-*
pin.

*pin. vers 97. - - quod non Cyclopea tela
Stringimus.*

tela à Cyclopibus fabrefacta, quia
hi Vulcaniis circa ferrum officinis
exercebantur. Conferatur *Biffius ad
lib. I. Claudian. fol. m. 173. edit. Mi-
lan.* qui fuse de his egit. *Clemens A-
lexandrinus* ex priscis Græcis *lib. I.
Stromat. Cemnim & Damnaum* nomi-
nat, qui in *Cypro* primi ferrum in-
venerint. Ita *Scholiasæ* apud *Ho-
mer.* sæpè χαλκόν pro ferro dici vo-
lunt, & ferream hastam χαλκίον
ἵγχος, non æream, interpretantur.
Porro Sacrarum literarum monu-
mentis est clarum & certissimum,
rem antiquissimam fuisse ferrum,
& illud convincit, quod *Genes. IV.*
legamus: *Sella* uxor *Lamech* ge-
nuit *Tubalcain*, qui fuit faber in
cuncta opera æris ac ferri, quem
Joseph. antiq. Judaic. c. 4. artis fer-
rariæ præceptorem vocat. His
ita positis asserimus, ferrum prius
ære

ære fuisse, & ita etiam CALCARIA FERREA. Hujusmodi etiam erant *stimuli*, quibus boves ad cursum incitabantur, qui ansam ad CALCARIA excogitanda, dederunt. Morem hunc milites in bello usque ad nostra tempora retinuerunt, nec sine causa; quippe ferrum metallorum durissimum & crebro usu non ita facile corrumpitur, uti alia. Quare homines hoc metallum elegerunt, quia ipsis ad hanc rem aptissimum videbatur.

§. 7.

Successu autem temporis crescenteque luxu, ab aliis, qui in dignitate constituti erant, & ad culmen honoris adscenderant, ARGENTUM usurpabatur, ex quo CALCARIA sibi fieri curarunt à fabris argentariis, qui argentea opera conficiebant, qua voce usi sunt

Anastas

Anastas. Bibliothec. in vita S. Demetrii Martyr. edit. viri doctissimi Johann. Mabillon. tom. I. Analect. pag. 76. Olim CALCARIA ARGENTEA Scutiferorum erant. Regestum homagiorum Nobilium Aquitanæ an. 1273. ex *Camera Comput. Paris.* Etsi aliquis eorum non esset miles, debet servire Domino Regi cum caligis albis de scarleto & CALCARIBUS ARGENTATIS. Chron. Franc. ex Bibl. Memiana, quod citat. *Carolus du Fresne in Glossar. edit. Francof. fol. m. 679.* ex quo sequentia recenset: *Nous avons trouvé la bataille contre le plus vaillant escuier, qui onques en son temps chaussa esperons blancs.*

§. 8.

Quidam hominum non contenti argenteis calcaribus, nobiliorrem adhuc sibi eligebant materiam,

riam, & hæc erat AURUM, inter metalla primum obtinens locum, quodque omni tempore maximi æstimatum fuit. Aurum enim omnium metallorum pretiosissimum ab aura, hoc est, splendore dictum; seu à Græco *αὐρός*, quod divitem significat. Ex auro itaque conflata CALCARIA sunt illa, quæ aureo rutilant splendore; Et hoc modo rutilum stellarum fulgorem imitantur. Hinc de *Proserpina Claudian. lib. 1.* canit, quod *stellas accenderit in auro.* Nam splendor auri est splendor à sole participatus; & cum ardor syderum nihil aliud sit, quam ejusmodi participatus splendor, itaque ad effingendas stellas aurum delegit. Quare etiam his, qui olim singulari virtute præditi erant, tantum AUREA CALCARIA concedebantur, de quibus in sequentibus. Illud tamen etiam hoc loco

sicco

ficco silentii pede non transeundum, quod CALCAR etiam in navibus reperiatur, ubi prora *galea*, quæ lignum præfixum habebat, quo rates hostium transfiguntur percussæ; vid. *Anonym. histor. Hierosolym. pag. 1167*. Et hæc de CALCARIUM materia sufficiant.

CAPUT V.

De CALCARIUM vario usu in bello equestri.

§. I.

A Bobus, qui stimulis agitabantur, translatum fuit CALCAR ad equos, quia Equites his utebantur, ut incitarent illos ad cursum. Hebræis nominantur פרישין & Chaldaicè פרישין à pungendo dicta, quia his equus aut bos pungitur. Descendit à radice פרש, quæ in

in Hiphil **הִפְרִישׁ** ex usu Chald. significat *pupugit*. Hinc nomen **פָּרֵשׁ** *Eques*, qui equum pungit **CALCARIBUS**, quæ in pedibus habet, quibusque illum ad cursum incitat. Deinde etiam **פָּרָשִׁים** *Calcaria*, dentes rastri, quibus palea decutitur. *Esa.* 28. *v.* 27. Notatu autem dignum, quod **פָּרֵשׁ אֶפְרָשִׁים** deducantur, quia hæc & equitibus & equis conveniunt. Siquidem **פָּרֵשׁ** non solum *equitem*, sed teste *Ludovico de Dieu* etiam *Equum* denotat. Sic *1. Samuel. VIII. 11. Filios vestros capiet, & ponet sibi in curribus* **וּבְפָרָשָׁיו** & *equis suis.* ita *2. Sam. I. 6. Esa. XXI. 7. cap. XXVIII, 28.*

§. 2.

Arabes equum **فَرَس** *pharas* dicunt à *rapiendo*, quod terram rapiat velocitate incessus sui. Ita habetur in libro *Damir*, uti cl. *Bechari*. refert. Ne itaque in-

C eptum

eptum hoc ab Arabibus dici videatur, probabimus id ex *Martiali ad Priscum lib. 12. epigr. 14. pag. m. 665.*

Parcius utaris, moneo, rapiente veredo,

Prisce.

Monet Priscum venatione plurimum se oblectantem, ut caute, nec toto equi impetu feras persequatur, si obvia pericula casusque declinare velit. Per rapientem veredum autem intelligit celerem & quasi volantem. Itaque à rapiendo פרש vel ab Ebræo פרש quod primo *equitem* deinde etiam equum significat. *Eques* porro בעבור Hebræis dici potuit à calcaribus, quæ sunt in pedibus ejus, uti conjectat *Aben-Ezra* in *Proverb. XXIII, 22.* ubi פרש verbum est *pungere*, & inde Chaldæis פרש *Peras* CALCAR, STIMULUS.

§. 3.

Ad Arabicum *فرس* alludit Romanum *ferus* pro equo, cujus meminit *Virgil. lib. 2.*

*Inque feri curvam compagibus
alvum.*

feri i. e. equi. Similiter *פרשים* *Persæ* Equites dicti ante *Cyrum*, quia etiam *Cuthai* & *Elymai* eodem nomine insigniti fuerunt, quorum tamen nec *Moses*, nec libri *Regum* nomine *Persarum* unquam mentionem fecerunt. Interim tamen *Persam* vel *Perseum* Equitem interpretantur omnes. Ita Græci postquam artem equitandi didicissent à *Phanicibus*, quos secum adduxerat *Cadmus*, Equites nuncuparunt. Eò *TALARIA* pertinent, quorum ope p̄r acrem volasse fertur. *Talaria* sunt *CALCARIA*, quibus equum impellens & ad cursum incitans avium volaturam æmulatur *Eqnes.*

§. 4.

His Equos in prælio ad cursus incitabant, quos Hebræi דהרות vocabant. Ita Hebræorum *R. Selo* exponit רקדת הסוס *saltum equi*, שהיו מרקדים את הסוסים במלחמה i.e. *quia equos in prælio ad saltum provocabant*, scil. *calcaribus vel stimulis*, quorum punctione ad cursum intensissimum, ut *R. Levi* explicat, incitabantur equi, ut quasi ungulis terram ferire videantur. Si itaque ungulæ firmæ, aptissimi equi ad cursum, si contritæ, nihil valebant. Hinc de equitibus *Sisara* fugam capientibus dicitur: Contritæ sunt & fractæ ungulæ equorum *Sisara*, ita ut nihil valuerint amplius, *quia summa contentione currebant, & terram iis feriebant*. Quilibet horum omnem impendebat operam, ut effugere & vitam conservare posset; quare, ut eò celerius properarent,

rarent, **CALCARIBUS** utebatur
equumque ita impellebat, ut ter-
ram fodere dicatur. Ita quoque
Homer. de equo currente :

Δεσμὸν ἀπορρήξας θείει πεδίοιο προαίνων.

*Currit & abruptis campum ferit
ungula vinclis.*

Quod *Oppianus* imitatus sic habet
lib. 1. Cyneg.

*Immensum feriens velocior ungula
campum.*

§ 5.

Ufus itaque **CALCARIUM**
in prælio maxime necessarius erat,
quippe antiquitus milites cursu
pugnas aggredi solebant. De
Cyro Majore in *Assyrios* dimicaturus
refert *Xenoph. lib. 3. Cyrop.* cursu
hoc fecisse. Testantur hoc multa
scriptorum testimonia, quæ hoc
loco adducere supersedemus, quia
nostræ partis tantum est, de *Equi-*
tum cursu differere. Hujus apud

Julium Casarem sæpe mentio fit. *Lib. 6. bell. Gall.* hæc refert: *Germani Equites* eodem illo, quo venerant, cursu ab decumana porta in castra irrumpere conantur. Et *lib. 2.* concurrunt Equites inter se. Item *lib. 3.* Equites à sinistro Pompeji cornu, ut erat imperatum, universi procurrunt; item, *illi celeriter procurrerunt.* Et *lib. 5.* Numidæ levis armaturæ cum Equitibus procurrunt. Item, cum equis concitatis Juliani imperum fecissent. Ex his aliisque testimoniis satis constat, Equites concitato cursu hostes aggressos esse in prælio.

§. 6.

Sacram scripturam si evolvi-
mus, certè illa incursus Equitum
significans, similibus quibusdam
utitur, dum hos mox cum nube,
modò cum turbine, modò cum
aquila comparat. Audiamus Pro-
phetam

phetam Jeremiam cap. IV, 13. de Rege Babylonis *jerosolymam* obses-
furo loquentem: *Ecce! tanquam
nubes adscendit, & turbinis instar
est currus ejus, & equi ejus aquilis
leviores, & Habac. 1, 8. Leviores
erunt Pardis equi ejus. Item,
Equites ejus è longinquo venien-
tes, involabunt, ut aquila celer ad
escam. Comparantur itaque Af-
syriorum equi cum turbine à Pro-
pheta, quia celerrimi. Homer.
Hymnic: de Troe Hymno in Vener.
Latus vehebatur equis, quorum pedes
erant instar turbinis. Sophocles in
Oedipo Tyranno vers. 475. Tempus
nunc est in fuga pedem movere
citius equis, qui feruntur instar tur-
binis. Similiter *volare* apud Pro-
phetam denotat *celerrime volare*,
ut observat *Kimchius*. Nam aquila
reliquis avibus ad volandum le-
vior est, & in aërem fertur subli-
mius omnibus aliis. Hinc trans-*

fertur ad Equites, instar aquilarum volantes; uti *Oppianus* de *Hispanicis equis lib. 1. Cynegetic.* dicit, quod æthereas auras fecent. Imò ab *Archia* velox equus vocatur aquila equorum.

§. 7.

Ad hanc velocitatem autem incitatos fuisse **CALCARIBUS** vel **STIMULIS**, qui loco calcarium erant, extra omne dubium. Horum enim instinctu equi impellebantur ad volare & ruere in hostium copias, uti iterum *Propheta Jeremias* indicat *cap. VIII. 6.* dicens: *Ut equus in prælium ruens,* ubi ruens *Hebr.* est רשע, quod propriè de torrente dicitur, qui præceps fertur. Unde *R. David Kimchi* in hunc locum: *Propheta de equo dicit רשע propter impetum cursus ejus; quia ut torrens exundans, cum currit ad prælium.* *R. Salom.*

Salom. Gallica voce reddit *Esbrides* quasi effrænes equos, vel habenis remissis. Quæ omnia satis ostendunt Equitibus CALCARIA in bello maximè necessaria esse. Ostendunt hoc Equites *Turcarum*, *Tartarorum*, & quos vocamus *Susaren*/ quorum equi *stimulis* incitati ita celeriter currunt, acsi volare videantur. Sed hæc de Equitum CALCARIBUS sufficiant.

CAPUT VI.

De CALCARIUM usu in agitantis equis curruum falcatorum, & Elephantorum.

§. I.

LEgius *Judic. I. 19.* quod Deus cum Juda fuerit, ut montana occuparet, sed incolas vallium subigere non potuerit, ideò quod hi ferreos currus habuerint. Sciendum

dum ergo est, *Ægyptios, Syros, Arabes, Asiaticos*, omnes priscis temporibus in belli acie currus falcatos ad diffindendos hostes habuisse. Erant hi tales currus, quorum axibus ex utraque rotarum parte ferreæ eæque acutissimæ falces duorum circiter cubitorum erant insertæ. His curribus citato cursu in medios hostes irruebant & obvios quosque dissecabant. Horum curruum falcatorum mentio fit *Exod. cap. 14. 6.* in quem locum *Italus Don Filip. Picinelli dei lumi rifles. fol. m. 74. edit. Milan.* ita commentatur: *Questi sono i primi carri falcati, che ne gli Esserciti si trovino introdotti, i quali guerniti da tutti i lati di taglienti falci, facevano un orrenda, e sanguinosa messe d'huomini d'animali, e biade; portando anco le Soldatesche con impetuosa velocità a combattere contra de gl' inimici.*

§. 2.

Carrus hos variis gentibus frequentissimos fuisse testimoniis suis probant scriptores fide digni. Prodeat iterum citatus *Picinelli*, qui quasi compendio omnes complectitur his verbis: *L' uso di questicarri, da i gentili di buona voglia fù ricevuto; e l' afferma Alessandro ab Alessandro lib. 6. dier. genial. c. 22. Assyrii, Syrii, Arabes atque Asiatici ferè omnes, sicut & Britanni, e quando a i popoli della Siria, ciò si proua 2. Reg. 10. v. 18. oue e scritto: Occidit David de Syris septingentos currus. De gli Arabi lo dice Diodoro lib. 6. c. 1. De gli Asiatici Xenoph. l. 6. Pad. De i Britanni Diodor. l. 6. c. 8. e Pompon. Mela l. 3. c. 6. così de gli Egittii, e dei popoli Negri Strab. lib. 17. de gli Africani Herodot. l. 7. de i Persiani 2. Curt. lib. 4. Videatur quoque Anonymus l. de rebus bellicis apud Demostherum,*

C 6

sterum, ubi venusta descriptio horum curruum militarium & ex his pugnantium exhibetur.

§. 3.

Notatu quoque dignum in his curribus, quod **שלוש** vocentur nomine facto ex **ש-ש**, quod tres sonat. Græci *ῥιγῶνας* reddunt, i.e. si credimus Scholiis in *Ezech. XXIII. 23.* eos, qui tribus equis insidebant: veteres enim, cum ad bellum proficiscebantur tribus equis vehebantur. Alii **שלוש** dici volunt, quod tres in curru sedebant, quorum unus aurigam agebat *stimulis* vel *calcaribus* incitantem equos, alius clypeo protegebat, & tertius pugnabat. Ita *Origenes* & *Gregor. Nyssen.* His calculum adjicit *Godescalc. Steuvvech. pag. m. 264.* ex cuius figura elucet, quod interdum duo vel tres viri vestitu & armis, ferro diligenter muniti equis inveci, citato cursu in
pu-

pugnam rapiant, id quod CAL-
CARIBUS factum, uti pictura o-
stendit, simulque ipsa vox *concitare*
rem declarat, quæ stimulis & cal-
caribus impellere denotat.

§. 4.

His missis progredimur ad Ele-
phantos, quorum usus in bello fuit
apud Asiaticos & Afros, qui olim
in præliis usi sunt Elephantis do-
mitis & in dorso gestare turres ad-
suetis: in quibus jaculatores & sa-
gittarii velut ex castellis pugna-
bant. Hi & stimulis & uvarum mo-
rorumque sanguine ad prælium in-
citabantur. Quemadmodum au-
tem stimulis incitabantur, ita etiam
stimulis inutiles reddebantur. Cum
enim *Polyssperchon* Megalopolim
dejectis muris cum Elephantis ex-
pugnare putarer, horum naturæ
peritiam habens *Damis* Megalopo-
litanorum Dux, complura magna

ostia dēnsis clavis confixit, & humilibus foveis constravit, rectis quæ extabant *cuspibus* : atque ita per ea aditum in urbem relinquens, à fronte quidem nullum collocavit militem : sed tamen à lateribus multitudinem collocavit jaculatorum & sagittariorum. Nemine ergò à fronte occurrente beluis, cum *Indi* in urbem irrumperent, & Elephantes magna mole incederent in confixa **STIMULIS** ostia : pedes eorum clavis vulnerabantur & propter corporum gravitatem **STIMULIS** perforabantur : adeò ut neque ulterius progredi, neque reverti possent, irruptio irrita facta, teste *Diodor. Sicul. lib. 18.*

CAPUT VII.

De

CALCARIUM usu in Torneamentis, Germ. *Turnierspiel.*

S. I. Tor-

TOrnamentum vel torneamen-
tum in historia mediæ ævi **Turnieren**/Gall. *tournoyer*, Ital. *torciare*,
est imaginario ludo equis decurre-
re, hastiludio se, exercere, à *tornare*
vertere se, ut in *Legib. Longobard. l. 1. tit. 21. l. 6.* *tornare* se, ut in conflictu
si, sich wenden und kehren. *Hoplomachia*, quam communiter corru-
pto vocabulo *torneamen*, rectius
Trojanum agmen, & Itali vernacula
lingua *giostra*, a campo aperto vo-
cant, illicque decursui opponunt,
cum Equites in *Catadromo* transve-
hantur. *G. Richter in Epist. pag. 701.*
Vocantur etiam **Turney** apud *Ge-
voldum d. S. R.* de hac materia
fusc in der Vorrede des 2. Theils
des erneuerten Deutschen Wap-
pen-Buchs. Warum die Turnier
abgeschaffet worden. *Guilliman. de
Habsburgens. l. 6. c. ult. f. 408. Can-
tipratens. f. 443. Harsdörff. im gro-
ßen*

sen Schauplatz Lust- und Lehr-
reicher Geschichte t. 47. n. 1. Dafür
ist auffkommen das Kopff- und
Quintan-Rennen/das Ringelren-
nen / das Zielschiessen zu Ross in
vollem Lauff. Quidam Tornea-
mentum Ludum Trojanum vo-
cant, de quo *Limnaus* in J. P. l. 6. c.
5. n. 4. & l. 6. c. 4, n. 1. Turnier/
unde

§. 2.

Recenset cl. *Barthius* in Advers.
lib. 5. fol. m. 249. ex *Gregoram.* lib.
X. hæc verba : *Videmus clare Tor-*
neamenta, quæ hodie talibus festivi-
tatibus celebrantur, pariter cum voce
Germanica ad Græcos quoque transiisse.
Nam duo illi, quos dicit, sunt quos
Adventatores & Manutinentes
hodie vocant Aulici. Scribendum
autem τὸ γυν vel τὸ γυνε potius, quâ
Germanica voce omnes Europæ
hujus populi ad tales Ludos, nimis
in-

interdum serios, significandos untuntur, pro suo tamen idiotismo quilibet eam detorquet. Ludi *Torneamentorum* apud Majores nostros frequentissimi fuerunt, uti ex *Rixneri Thurnierbuch* videre licet, & nihil aliud sunt, quàm *Ludi Equestres*, de quibus prolixè *Francisc. Modius* in *Pande&*. Triumphat. & *hastiludiis*, edit. *Francos. ad Mœn.* 1586. egit. Germani vocant *Ritterspiel* vel *Turnier* vid. *Joh. Jacob Speidel.* notar. *Jurid. Polit. lit. T.* pag. m. 896. edit. *Argentor.* 1634. Unde *Sebastianus Meichsnerus* teste *Besoldo* fol. 944. in præfatione, der *Kaiserlichen / Königlichen Land- und Lehnrecht unserer Deutschen Vorfahren* conqueritur:

Seit die Ritterschafft Turniern vermeidt/

Und die Priesterschafft im Harnisch reit/

Und

Und weltliche Mönch geistliche
Pfarren regieren/
So müssen wir Land und Leut
verlieren.

§. 3.

Cum itaque hæc Torneamenta
ab Equitibus Nobilibus exerce-
bantur tantum ; Spurii exclude-
bantur, sie durfften nicht stechen/
oder nach dem Ringel ren-
nen/ quia ejusmodi macula circa
acquisitionē magistralitatis officit;
ita etiam in hac actione maxime il-
lustri operatur. *Limn.* de J. P. lib. 6.
c. 5. n. 55. Ita etiamnum hodie
Nobiles tantum de stirpe sati, qui-
que suam Nobilitatem ex quatuor
avis paternis & maternis nobilibus
probare possunt, ad ludos ejusmo-
di Equestres ab Henrico Aucupe
in usum revocatos admittuntur.
Reinhardus Comes à Solms in lib.
Germ. Von des Adels Ursprung/
ad

ad fin. fere. *Sebastian. Münster.* in
Cosmograph. lib. 5. c. 418. *Francisc.*
Modius in *Pandect.* *Triumphat.*
 tom. 2. lib. 1. pag. 9. Hinc bene *D.*
Carpzovius pract. Criminal. part.
 3. quæst. 134. n. 15. asserit, quod ad
 Certamina Equestria, zum Thuro-
 nier-und Ringelrennen / Nobili-
 bus solum pateat aditus. *vid. fol.*
m. 355.

§. 4.

Quo autem in his ludis vires
 probentur, equi **CALCARIBUS**
 ad cursum acerrimum incitaban-
 tur, singularibus radiis formatis, ut
 his equos magis magisque punge-
 re possint. Horum magna copia
 exhibetur in arce Stuttgardiana,
 quam appellant den neuen Bau.
 Meretur sane hoc antiquitatis mo-
 numentum, ut à quovis peregrino
 perlustretur. Hic varii generis
 variarumque formarum **CALCA-**
RIA

RIA reperiuntur, quæ probant veteres his in ludis equestribus usos fuisse. Olim enim Stuttgardia locum ejusmodi ludorum Equestrium fuisse, reliquæ testantur, cum quædam plateæ in suburbio dicantur auf den Thurnier. Neminem itaque latet, quod in torneamentis & ludis Ringel-rennen. *calcaria* maxime necessaria fuerint, quia celerrimo cursu hi peragebantur, & sine punctione ad scopum perveniri non poterat.

CAPUT VIII.

De

CALCARIUM usu in arte Equestri, in der Bereit-Kunst.

§. I.

Quam utilis ars Equestris Nobilibus sit, ex variis illorum exercitiis constat. Non autem statim equi ad illam apti sunt, sed magna

gna opera prius informandi, antequam in ludis, bello, & aliis exercitiis adhiberi & usurpari possunt. Quamobrem inventâ arte equestri, *die Bereit = Kunst* / à Magistro Equitum, *vom Bereiter* / instruuntur, recta linea incedere & ad metam præfixam currere. Magnâ autem hac in arte prudentia opus, ne nimia calcarium incitatione Equi inutiles reddantur. Consultum itaque non est, statim calcaria acria equo juniori supponere, quia ex nimio terrore calcarium equi timidi fiunt. Interim tamen necesse est, equos calcaribus advescere peterentim, quò in ejusmodi actionibus apti reddantur, in quibus necessitas **CALCARIA** postulat, ut in bello, ludis equestribus, venatione & aliis rebus.

§. 2.

Quamvis equi militares ita dispositi-

positi esse debeant, ne *calcaribus* opus sit; attamen necessitas requirit, ut etiam nobiles & generosi equi **CALCARIA** tolerare discant. Quidam enim equorum tam feroces & impatientes sunt, ut *calcaribus* incitati, fugam capere tentent, imò ad sonum ipsorum fuga campum petant. Hi sane in bello, & in ludis plus damni quam commodi afferunt; nam fortè fortuna ab alio illius ordinis *calcaribus* tacti, ordinem disrumpunt & confusionem causant. Cum autem Eques sine dedecore *calcaribus* egere non debeat, necesse est, ut equus *calcarium* vim perferat & sentiat, quo his incitetur; piger autem hæc timeat; mediocres alacriores fiant, & in gyros torqueri patiantur, quoties Eques desiderat. Alia autem via incedendum cum equis igneis & generosis, his non statim *calcaria* sunt subdenda, aliàs omnis labor in-

inutilis erit, sed sono tantum calcarium primò excitandi.

§. 3.

Modi CALCARIA applicandi à Magistris Equitum varii observantur. Quamprimum illi equum in hac disciplina instruunt, non statim ipsa CALCARIA admovent, sed baculo utuntur, quem vocant Spornstab mit einem gar linden Ballen / an dem einen Ende überzogen mit einem härten Ballen / mit einer Spitzen von Holz oder Eisen; quo læp tangendi equi, & pungendi eo in loco, quem deinde *calcari* tangunt equitis. Deinde adhibent CALCARIA sine rotis, an welcher Stelle / scribit quidam artis hujus peritus, grosse runde linde Ballen an die Spitzen gemacht / 2. kleinere Ballen. 3. härtere Ballen. Und diese Sporen sind die erste /

so nach Zurücklassung des Sporenstabs und dessen Gebrauch bey dem Exercitio zu Fuß / versuchet werden. Hoc facto, aliud genus *Calcarium* admoveretur, quod quidem rotulis instructum, ita tamen, ut loco aculeorum globuli parvi reperiantur. Es sind Sporen mit Rädern/an welchen für die Spitzen kleine runde Knöpfe / welche man gradweise je länger/je öfter und empfindlicher gebrauchet. Porro alia sunt *CALCARIA*, quorum aculei seu radii parvis globulis teguntur, ita ut globuli semper minuantur, donec in aculeos evadant. Denique *CALCARIA* acuta applicantur, quæ, ut circumstantiæ & qualitates equorum ferunt, sunt usurpanda, ita tamen ut certi gradus observentur.

§. 4.

Ut igitur paucis multa complectamur,

Amur, operæ pretium esse duximus verba Germanica cujusdam Magistri Equitum adscribere; ex quibus elucebit, quanta prudentia in applicatione CALCARIUM requiratur. Die grosse Knöpff-Sporen avanciren in der Fühlung/wie die vorigen / denn werden sie auch mit den folgenden abgewechselt. Wenn dieses geschehen / werden sie versucht (I.) zur Spornata finta, einfach / doppelt / drenfach / für hitzige Pferde im Anfang des Reitens zu einer Hülffe/auch im Ende/wenn man von den leisen zu den starcken Hülffenschreitet / indem sich der Reuter stellet/als wolt er treffen. (2.) zum ferriren, wenn der Reuter den Sporen flach in die Haut leget. (3.) zum Vinciren, wenn er das Pferd darmit zwacket. Unter solche starcke Hülffen gehören (4.) Spornata mezza,

D

in

in einer starcken Hülffe/wenn der Sporn gar sacht trifft/bey willigen Pferden. (5.) zur Spornata vera, wenn der Sporn starck trifft/und ist nöhtig bey faulen und ungehorsamen Pferden. (6.) Zur Spornata granda, in grossen Nohtfällen. Ex his sane patet, quod in applicandis *calcaribus* cautè sit procedendum, inprimis si in gyro sttorquendi, vel dextrorsum sinistrorsumque vertendi sunt equi. Hoc tamen monendum, quod fere omnis ars equestris in CALCARIBUS admovendis consistat.

CAPUT IX.

De

CALCARIUM usu ad agitan-
dos Postarum equos,
Post-Pferde.

S. I.

Hæcenus egimus de CALCA-
RIBUS

RIBUS varii generis Equitum ;
 nunc ordo requirit , ut etiam
Postarum equorum mentionem fa-
 ciamus. *Posta* autem sunt equi
 publici per vias publicas dispositi.
 Hi tantum summam utilitatem
 præbent iter facientibus literasque
 alicubi mittentibus. De his fule
Limn. Addit. tom. 2. ad l. 3. c. 9. pag.
 53. Non autem cuivis competit
 Postas instituendi, sed soli Impera-
 tori, teste *Limn. in jur. Publ. lib. 2.*
c. 9. num. 133. Horum itaque equo-
 rum subsidio aliquis celerrimo
 cursu alias petere regiones potest.
Refert. Jul. Capitolin. in vit. Maxi-
min. pag. 364. n. 25. quod nuntius,
 qui ex Aquilejensi agro Romam
 missus, tanto impetu mutatis ani-
 malibus cucurrerit, ut quarta die
 Romam venerit. *Cuspinianus* de
 Tiberio meminit, daß er zu sei-
 nem Bruder Druso , der in
 Deutschland frank lag / in die

2000000. Schritt Tag und Nacht auf der Post gereiset sey. Ann. 1600. *Ibraimas* Purpurar. *Chausios Byzantium* misit, tanta celeritate, ut vix credibile videatur. Intra decimum siquidem diem *Belgrado* itum *Byzantium* ac reditum.

§. 2.

Origo harum *Postarum* antiquissima, siquidem hæ 500. annos ante natum Christum in usu fuerunt. Mentio etenim illarum fit *Esther VIII, 10. Misit literas, cursores celeres, equitantes in equis Angariis, regios cursores, natos angariis.* His sane duabus vocibus teste *Tremellio* in not. ad h.l. *Regii cursores* definiuntur *Cursores Angarii*, quales in Perside stativis locis erant dispositi, referente *Herodot.* lib. 8. Solebant enim Persarum Reges certis stationibus dispositos habere tabella-

bellarios & nuncios, quorum alter alteri traderet mandata, ut celerius perferrentur. Dividebant quoque itinera sua in Parasangas, & ideo tabelliones & bajuli, ut quasque parasangas attigissent, quiescebant, ut docet *Agathias*, lib. 2. Hoc itaque Persicum vocabulum primum in Græcum, deinde in Latinum transiit idioma; hinc ἀγγαγεῖον δρόμιμα, cursus celerrimus equitum.

§. 3.

De Romanis recenset *Ælius Spartian.* in Adriano, quod *cursum fiscalem* instituerit. *Adrianus Turnebus* Adversar. lib. 29. c. 12. hoc modo exponit & inquit, *Adrianum* instituisse *cursum fiscalem*, id est, ut fiscales cursus fisci sumptibus tollerentur, cum antea illud esset magistratuum onus. Quæ explicatio certe manca & mutila est.

Quis enim esset fiscalis cursus, prætermittit, in quo magis erat elaborandum. *Cælius Rhodigin.* lib. 21. c. 24. antiq. Lektion. inquit: *Cursus publicus aut fiscalis dicebatur, cum ab Imperatoribus certis locis equi præceleres destinabantur, quibus non utebantur alii, nisi facultate impetrata, quam vocant tractatoriam.* Vir hic peritissimus propinquius rem tetigit, ac certè nec exacte, nec satis benè rem ipsam aperit: namque cursum fiscalem publicum fuisse, nulli dubium est, quod equis præceleribus constaret, quos ille *Veredos* appellat, non undequaquæ verum; siquidem satis ex *Procopio* lib. 2. bell. Persic. constat, equos publicos in eum usum fuisse institutos, ut *Veredarii* celeribus equis injecti Regum literas proveherent. Hodie CORRERE LA POSTA vulgò dicimus, quod dispositis equis cursitare antiquiores

res dixere. *Ammian. Marcell. lib. 20. ubi de Florentii præfecti fuga: Charitates ejus cum re familiari intacta, publico cursus usu ad Orientem redire tutius imperavit. Et lib. 21. ubi de Tauro, Præfecto Prætorio verba facit: Vectusq; mutatione celeri cursus publici.*

§. 4.

Verum sicuti veritati consentaneum fateamur, cursus fiscales seu publici speciem fuisse cursum, qui fit dispositis equis frequenter mutatis, *mit verwechselten Pferden*/ ita non omnem cursum fiscalem hujusmodi fuisse, constat. Si quidem cursus nomine hoc loco intelligendum, iter quodcunque, fiscalis verò seu publicus, id est, fisci vel publici impensis factus, qui non solum equis, sed & vehiculis, & navibus perficiebatur. *Hinc Versuales equi, Cassiodor. lib. 4.*

var. epist. ad Godiscale. l. 9. C. Theod. de leg. & dec. leg. quibus scil. in causa Principis utebantur. Horum item meminit *Amm. Marcell.* lib. 28. *Transseo, inquit, quod quidam per ampla urbis spatia, subversosq; sili- ces sine periculi metu properanter equos velut publicos signatis, (quod dicitur) calceis agitant.* Et per initia lib. 15. de *Apodomio ad Constantium* Galli necem perferente: *Equorum, inquit, permutatione veloci.*

§. 5.

Nostram ætatem si considera-
mus, omnibus constat, quod per
universam Europam *Postæ* ita sint
dispositæ, ut quilibet facile equo-
rum cursu ad itineris scopum per-
tingere possit. Cum itaque equi
ferè in continuo cursu conservandi,
CALCARIBUS incitantur &
punguntur, ne à cursu desistant.
Valde itaque **GALCARIA**, ad
Posta-

Postarum equos pellendos, necessaria sunt, aliàs eventus vix desiderio respondebit, cum lassii reperiuntur equi, qui vix CALCARI-BUS incitari possunt. Similiter in Ludis Circensibus equi CALCARIBUS ita agitabantur, ut veluti aves in circo volarent.

CAPUT X.

De CALCARIUM usu in flagellatione Monachorum.

§. I.

QUemadmodum autem sæpe Equis CALCARIA ita subdebantur, ut cutis læderetur & sanguis efflueret; ita mirari satis non possumus dementiam quorundam hominum, qui minutis calcaribus scuticæ affixis cutem suam ita discerpunt, ut sanguis ex vulneribus copiose fluat. Et hi apud

Pontificios FLAGELLANTES vocantur. Operæ itaque pretium erit, paucula de his in medium proferre, quippe spe firma nixi sumus, haut injucundum Lectoribus fore.

§. 2.

Originem *flagellationis* Pontificiorum si quis scire desiderat, illi respondemus, quod ex Gentilismo ortum trahat. Flagellatio enim in honorem *Cybeles* peragebatur, ut & *Isidis*, uti *Jacobus Genasius* de victimis humanis part. 2. pag. m. 81. fuse probat. Deinde etiam *Lacedæmonis* in honorem *Diana Scythiæ* usitata fuit, uti plurima scriptorum testimonia hæc probant. *Cicer.* & *Lucian.* de gymn. pag. 771. *Hygin.* & *Tertull.* *Pausan.* *Mart.* & hanc flagellationem ante aram factam esse docet *Plutarch.* *Apophtheg. Læcon.* & in *Lycurg.* p. 81. Hoc autem *flagellum*, quo verberabantur,
scuti-

scuticam vocat *Philostratus* de *Apol-*
lonio lib. VI. cap. 10. *Lorum*, *Acron*
Scholiast. Horat. Hinc intelligitur
 etiam *Valer. Flaccus* *Argonaut.* lib. I.

Taurea vulnifico portat calatag,
plumbo

Terga Lacon, saltem in vacuos ut
brachia ventos

Spargat.

Lucianus *Icaromenippus* pag. 669.

Lacon loris cadebatur, dixit *Charicles*
 lib. I. de urbanis ludis apud *Athen.*
 lib. VIII. pag. 350.

§. 3.

Hunc *Lacedamoniorum* in flagel-
 landis filiis abominabilem morem,
 quo profuso ex vulneribus sangui-
 ne *Dianæ Tauricæ* sive *Orthiæ* velifi-
 cati sunt, imitati etiam prohi dolor!
 Christiani fuerunt, cum jam Ro-
 mani Pontificis potestas ubique
 per Europam prævalere inciperet.
 Ejus rei historiam nobis exhibet
P. Æmilius lib. 3. *Histor. sequenti-*

bus verbis: *Fulco Comes Andegavensis, Martelli pater, aliquot ante annis duorum omnino vernaculorum comitatu Hierosolyma peregre profectus, illis jure jurando adactis, se, quod imperaretur, facturos, sumpto noxiæ damnatq; habitu, eorum alteri se collo resti illaqueandum trahendumq; ad Domini monimentum tradidit, alteri virgas dedit, quibus se tergo casum lacerumq; eodem fæde agerent, vociferantem: Admitte Domine miserum Fulconem perjurum & fugitivum tuum. Hoc factum satis constat, sed cuiusnam perjurii scelerisve expiandæ causa, non liquet.*

§. 4.

Ita etiam Rex Angliæ Henricus Secundus, cum pœniteret, iussu Legati Pontificii ab Episcopis ter, & singulis Monachis, qui octuaginta erant, quinquies virgis percussus est. Et licet flagellationes illæ lego
 &

& edicto sancito in *Gallia* antiquatæ fuerint, teste *R. Guagnino* in *Philippo Valesio*; attamen hodiè apud Pontificios magna cum crudelitate exercentur. Quippe *Martyr* auctor est, quod hæc flagellatio in *Italia* majori hebdomada ante Pascha adeò secrete & crudeliter exerceri soleat, ut sanguis affatim ex dorso flagellatorum fluere consueverit. Et eruditissimus vir *Johannes Valkenier* in *Roma* Paganizante & speculo Papismi c. 3. pag. 529. ex *Rhenano* annotavit, veteris flagellationis Ethnicorum vestigium videri apud Italos in Litaniis. Eodem tempore milites non semel, ardente bello Belgico cum Hispanis gesto, corpora sua etiam stridentibus flagellis laniaverunt, sanguineo rore rubefecerunt, cruentis incisionibus distinxerunt, atque maxima injuria affecerunt, ut ita cruentis sanguinis sui libationibus

Numinis pacem promerent, & Dei iram dorsis & capitibus suis ob perpetua scelera imminentem averterent & extinguere. De his consulantur *Annal. Belg.* & imprimis *Petrus Hoofdius* lib. 6. histor. Belg.

§. 5.

Hanc *flagellationem* diram, in Germania usitatissimam esse, experientia docet, ut scuticis terga lacerent, quibus in fine seu apicibus **CALCARIA MINUTA** affixa sunt, quo citius sanguinem eliciant. Ejusmodi scuticam possumus hoc modo formatam. Constat ex funiculis parvis à restione contortis,

quâ

quâ die Parasceves ita quidam Pontificiorum terga discerpunt, ut cruor copiose defluat.

De *Aloysio Gonzaga* memorant historiæ, quod humeros suos *calcaribus* instar cilicii strinxerit, ea nimirum ratione proprium spiritum ad perfectionis & æternæ gloriæ semitam velocius decurrendam extimulaturus. vid *Joh. Rhô de var. Virtut. hist. l. 7. c. 5. n. 3.* Hujus quoque meminit libell. *Gallicè scriptus les conformitez des ceremonies modernes avec les Anciennes*, edit. 1667. Et hæc de *Calcaribus* Monachorum.

CAPUT XI.

De

CALCARIUM usu in navibus.

§. 1.

IN præcedentibus mentionem feci-

fecimus **CALCARIUM** navium, & vidimus, quod illa maximo usui sint, præsertim in bello navali, quando naves firmandæ, ibi est *rostrum*, protensa aliqua navis pars, eaque ærata. *Virgil. lib. I. Æneid.*

Spumas salis ære ruebant.

Hoc de rostratis navibus *Adrian. Turneb.* intellexit. Et lib. 10. *Æneid*:

Massicus aratâ princeps secat aquora tigris.

Et paulo post:

Quot prius arata steterant ad littora prora.

Hoc ideò, ut non tantum compagem navium firmarent, sed etiam, ut in naves hostiles audacter incur-rere, & aliquam ejus partem impetu facto affligere possent.

§. 2.

Consensum præbet *Lilius Gyrald.*
de

de 'navig. libr. ubi ita differit:
*Rostrata naves Chalcembola dictæ
 erant, quarum aratum erat rostrum.
 Rostra autem navium appellantur, quod
 ferreo armantur rostro. Isidorus qui-
 dem dictas ait ab eo, quod in fronte
 rostra ærea habeant, propter sco-
 pulos, ne scil. feriantur vel colli-
 dantur. Alii alia de causa, uti
 dictum, propter prælia navalia.
 Hæc rostra ab aliis CALCARIA
 nominantur, quia illorum instar
 naves pungunt, quemadmodum
 eques equum.*

CAPUT XII.

De

CALCARIUM mystica signi-
 ficatione.

§. I.

HAtenus perlustravimus varios
 CALCARIUM usus, in qui-
 bus illa maxime necessaria fuerunt,
 pau-

paucis exceptis. Nunc progredimur ad *Calcarium* mysticam significationem, ubi vox *Calcar* modo in bonam, modo in malam accipitur & interpretatur partem; quippe tam de iis, qui acerrimè virtutem sequuntur, quàm iis, qui vitia turpissima sectantur, dicitur. De omnibus affirmatur, quod **CALCARIBUS** vel **STIMULIS** ad hoc vel illud incitentur. Videbimus itaque paucis, quid veri, quid falsi insit.

§. 2.

Quid aliud Poëta *Ovidius* 4. de *Ponto* 2. eleg. 8. indicare voluit, quando ita canit:

*Laudatq; virtus
Crescit & immensum gloria calcar
habet;*

quàm ut omnes ad gloriam quasi calcaribus incitentur? Trahimur omnes laudis studio, & optimus quisque

quisque maximè gloria ducitur: sed glòria vera ac solida, non populari; gloria expressa, non adumbrata; cujus cursus non vitæ humanæ repagulis contineatur, sed perenni definiatur cælorum & astrorum conversione. Hæc enim est virtus unica, quæ homines ex timidis fortes facit: quæ difficillima quæque ut facilia, ut expedita, ut nullis obstructa difficultatibus videantur, efficit. Sic gloria optimum quemque ac fortissimum virum ad virtutis studium impellit, eique ad candidam illam metam properanti faces ardentissimas subjicit. Quemadmodum enim Equus **CALCARIBUS** agitatus celerrime ad scopum volat, nullum laborem, nec periculum timens, ita & gloriæ cupidi celeriter ad illam festinant, nullum periculum nec laborem tergiversantes. vide *Mendozam*, qui in *Commen-*
tario

tatio ad 1. Samuel. crudité de hac differit. Posset his verbis uti Professor vel Rector Scholæ, qui Auditores sedulos ad maiorem ardorem incitare conatur: Annuitis? mea vos jam interpellabit oratio: quos quanquam ex eorum adolescentum numero esse video, qui refruendi potius à gloria, quam incitandi sunt, & quos egregia indoles ad laudem, laus ad laborem, labor ad tolerantiam semper impulerit, nunquam tamen vel CURREN-
TES desinam instigare, nunquam ardentiores desinam vestris faces subjicere, quarum vel luce illuminati, vel flamma accensi, ea flagretis gloriæ cupiditate, cujus splendore decoratam optimi cuiusque industriam intellexistis.

§. 3.

Hinc adagia illa: *Currentem incitare: CALCAR addere currenti,*

i. e.

i. e. adhortari quempiam ad id, ad quod jam suapte sponte tendit. Atque hac figura mitigamus vel præcludimus magis offensam admonitionis. Cicero ad Cassium, *ut Casarem in Italia viderem, sic enim arbitrabamur, eumq; multis honestissimis viris conservatis, ad pacem currentem, ut ajunt, incitarem.* Idem ad Quintum fratrem l. ii. *Quare facis tu quidem fraterne, quod me hortaris. Sed me hercle currentem nunc quidem.* Rursus ad Atticum: *Quod me hortaris, ut eos dies consumam in Philosophia explicanda, currentem tu quidem.* Plin. ad Caninium: *Scio te stimulis non egere, me tamen tui charitas evocat, ut currentem quoq; instigem.* Ducta est hæc metaphora ab his, qui cursu certant, aut quibus acclamatio solet addere velocitatem. Itaque *currentem incitamus*, cum ad id vocamus aliquem, ad quod suapte natura

tura & cupiditate fertur. Potest in bonam & malam partem usurpari. Si quis igitur animum ad studia vel virtutes applicuit, admonere cum possumus, ut pergat. Si quis vero luxuriæ deditus noctes diesque voluptatibus indulget, magis magisque ab aliis incitatur, in malam adhibetur partem.

§. 4.

Ita **CALCAR** *addere Currenti*, translatione sumpta ab Equitibus, qui nonnunquam etiam sponte currentibus equis, quo currant celerius, *calcar* addunt, significat, exstimulare languentes, qui quidem in actionibus suis pergunt, verum non alacriter, hi admonitionibus seu *Calcaribus* incitandi, ut cursum in actionibus celerius perficiant.

§. 5.

Equi **CALCARIBUS** incitati,
loca

loca quævis ardua tentant. Unde lemma CALCARI subjunctum; *Movet & impellit.* Has ipsas vires Majorum exempla congenitas habent: juvenus enim ab iisdem extimulata ad quasvis operationes accingitur. Unde *Hegeſip.* lib. 2. in *Excidio* cap. 5. *Sicut boni Principis vita probitatis quadam præscriptio, & per universos vivendi forma est; ita Imperatoris colluvio, lex flagitiorum.* Facta enim superiorum non tam invitant, quàm cogunt subditos ad imitationem. Unde *Matthæus* publicanus ad Servatoris mensam post conversionem suam accumbens, alios complures publicanos quantocyus in vestigia sua traxit, & ejusdem mensæ venerabundos ac pœnitentes convivas est sortitus. Ad hoc propositum *D. Paschas.* l. 5. in *Matth.* *Unius peccatoris conversio multis exemplum præbuit pœnitentia.* Exemplorum

rum ratio licet minus habeat ingenii & jucunditatis : attamen ad persuadendum efficax, cum præfertim omnes facilius ducamur exemplis, quàm verbis, quibus ad incitamenta virtutis adduntur **STIMULI & CALCARIA** non mediocres. Quis *Ajacem* istum fulmine percussum propter *stupratam* *Cassandram* aspiciens à vagis non absterreatur libidinibus ? Quis *Æneam* videns tergo patrem *Anchisem* senio confectum ex incendio Trojano efferentem, pietatis exemplum erga parentes non inde capiat ? Quis *Lausum* in acie stantem & pro salute patris caput hostium telis objicientem, non laudet, non miretur, non illi similis esse cupiat ?

§. 6

Ut pluribus testimoniis hæc, quæ diximus, probemus, prodeat
Vel-

Vellejus Patercul. in histor. Rom. de Augusto Cæsare, ubi ait: *Facere rectè cives suos Princeps optimus faciendo docet.* *Tilius* lib. 2. de rebus Gallic. prope finem rectè monet, imprimis necessarium esse, ut Regis domus munda honestaque conservetur. Nam si qua virtutis monumenta in ea Rex constituerit, ea totum regnum prosequetur, ut è contrario præceptis in vitia fertur exemplo Regiæ. Hoc non ignoravit *Martial.* qui lib. 9. epigram. rectè ad Domitianum scribit:

*Nemo suos (hac est aula natura
potentis)*

*Sed Dominus mores, Casarea-
nus habet.*

Hoc *Claudianus* quoque respexisse videtur, cum ait in Paneg. de quart. Consulatu. Honor.

componitur orbis

*Regis ad exemplum, nec sic inflectere
sensus*

E

Hu-

*Humanos edicta valent, quam vita
regentis ;*

*Mobile mutatur semper cum Prin-
cipe vulgus.*

De his plura legi possunt apud
Richter. in axiom. Politic. pag.m.
282.283. seq.

§. 7.

CALCARIA porrò, frena &
flagella, ab humana prudentia ad
equorum superbiam edomandam
inventata sunt ; iis enim stimulis di-
scunt hero suo obedire, & in omnes
ipsius nutus flecti. Unde illa
Equitum supellex in fasciculum
coacta Symboli loco deservit, hoc
lemmate : HIS EQUI, ÆQUI.
Innuebant videlicet, castigationi-
bus, exemplis, consiliis ac suppli-
ciorum formidine duras & obsti-
natas quasvis hominum cervices
emolliri & ad æquitatis leges flecti.
Themistocles, referente Plutarcho in
vit.

vit. ejus, dicere solebat: *Asperos
& indomitos pullos in optimos equos
evadere, si quis illis adhibeat discipli-
nam, rectamq; institutionem*, Rabbi
Ben Syra inter cæteras suas senten-
tias etiam hanc numerat.: *Aurum
indiget percussione, & puer verbera-
tionibus*. Veluti diceret: Sicut
aurum inter malleorum impulsus
splendorem ac ornamentum longè
maximum sortitur; ita juventutem
virtutibus ac scientiis sub rigidioris
ferula assuescere.

§. 8.

Sicuti frenum equo inter ali-
pites vias dirigendo; ita CAL-
CAR eidem excitando ac propel-
lendo deservit. Unde CALCAR
freno junctum epigraphen sustinet,
Excitat & dirigit. Geminum hoc
Predicatoris veri munus est, ut
ignavos excitet, & errabundos ad
directam Legis divinæ semitam

manuducat. Similiter addi posset: *Reprimit & impellit.* Pastor, & quidem eloquens Pastor audaces auctoritatis suæ freno reprimere & ignavos & negligentes eloquentiæ suæ **CALCARI** propellere debet. Imò quadrat hoc etiam ad *calamitatem à Deo immissam.* Calamitates etenim immissæ, vitiorum licentiam refrænant, & ad virtutis progressum impellunt. Similiter *pœnitens* peccator iræ divinæ formidine reprimitur & misericordiæ consequendæ fiducia incitatur. Plura quidem de **CALCARIUM** mystica significatione adducere potuissemus, si prolixiores esse vellemus. Ast hæc pauca sufficiant.

CAPUT XIII.

De **STIMULI** mystica
significatione.

§. I.
Quemadmodum **CALCAR**
ad

ad virtutes & vitia applicari potest,
ita & STIMULUS. Per trans-
lationem enim *Stimuli* nomine si-
gnificatur, quidquid nos vexando
ad aliquid incitat efficiendum :
Sic *stimulos* vocamus *carnis titilla-
tiones*; Sic *conscientia vexationes* ;
amoris æstrum. *Ovid. Metam. 2.*
stimuli nomine appellat *flagellum*,
quo auriga utitur ad concitandos
equos, & *Virgil. Georg. 3.* Venercos
amoris impulsus *stimulos* vocat,
dum canit :

*Sed non ulla magis vires industria
firmat,*

*Quam Venerem, & caci stimulos
avertere amoris.*

Hinc *Lucret. lib. 4. 245.* Veneri
stimulos tribuit: Et *Claudianus lib.*
1. de raptu Proserpinæ 227, 228.
amoris vim describens ita canit :

*Sentiat ardores : Acheron Ditisq;
severi.*

Ferrea lascivis mollescant corda sagittis.

§. 2.

Cum itaque amor, licet animæ affectus sit, adeò redundet in corpus, ut sensibiles dolores, cruciatus, angores stimulosque furiales experiantur amantes, hinc est, ut Poëta egregiè usus fuerit verbo *sentiât*, ut vim indicaret Amoris, animas non solùm, sed & corpora sensibilibus excruciantis. Sensibili autem cruciatu amantes affici satis testatur *Virgil.* in Didone *Æneid.* 4. dum illam amoris fauciam spirculis, cervæ assimilat, infixum à venatore telum gestantis, ossaque & medullas exsiccati ab amatoris flammis aperte monet his verbis:

*Quid delubra juvant? est mollis
flamma medullis*

Interea, & tacitum vivit sub pectore vulnus.

Uritur

Uritur infelix Dido, totaq; va-
 gatur
 Urbe furens, qualis conjectâ cerva
 sagittâ,
 Quam procul incautam nemora
 inter Cressia fixit
 Pastor agens telis, liquitq; volatile
 ferrum
 Nescius, illa fuga sylvas, saltusq;
 peragrat
 Dictæos: hæret lateri lethalis
 arundo.

§. 3.

Videtis, quàm egregiè describat
 sensibiles amoris dolores; nam illa
 flamma urens medullas, combu-
 stio, vulnus, ferrum vulneri infi-
 xum &c. dolores certe sensibiles
 in ipsum corpus ejaculantur. Hinc
 lascivæ Veneris sagittæ dicuntur,
 quia lasciviam inducunt & homi-
 nem effæminatum ac nimis delica-
 tum efficiunt. Sagitta autem est

genus teli, quod acu evibratur. Quare optime *Ovidius* lib. 1. *Metam.* canit: *Cæcos stimulos* condidit in pectore; cui calculum addit *Lucret.* lib. 3. 179. *Cæcus* aliquis *stimulus* subest cordi. Et nihil aliud significare voluerunt hi Poëtæ, quàm amoris vim maximam, quæ quasi stimulo corda pungat & cruciet, ita ut doloribus maximis afficiantur libidinosi, & *calcari* impellantur, voluptates exercere.

§. 4.

Similiter nomen STIMULI in optimam interpretari quoque potest partem, quando *Statius* lib. 1. *Achill.* 41. canit: *dare stimulos laudum*, i. e. tam laudis cupidum esse, ut etiam sibi ipsi stimulos det ad adipiscendam eam. Cujus virtus quidem currit sua sponte, ac naturæ quodam impetu fertur ac proclivis labitur ad omnem laborem ;

rem; interim tamen magis magisque stimulo impulsus excitatur.

§. 5.

Porro invidiæ & iræ *stimuli* attribuantur; nam de invidiæ stimulo *Silius* lib. 7, 105. loquitur hoc modo: *Invidia stimulo mentes fodit Saturnia.* Invidia quantum vulnus infligat invidenti, omnibus notum. De ira *Livius* 2. ab urbe 253. *Hac ira indignatioque ferocem animum ad vexandum servo imperio exercitum stimulat.* Intelligimus ex his quod iræ *stimulus* addi possit, quando magis magisque in furorem evadit. Cum itaque plura restent, de quibus agendum, & quæ ad scopum pertinent nostrum, hæc in antecessum monere volumus, ut lectores benevoli *stimuli* mysticas significationes, quarum adhuc plures in medium proferre possemus,

mus, cognoscant. Missis his ad alia nos accingimus.

CAPUT XIV.

De

Sensu Adagii: Contra stimulum calcitrare.

§. I.

HActenus perlustravimus **CALCARIUM & STIMULORUM** mysticas significationes, nunc operæ pretium esse duximus, in sensum hujus adagii paulo accuratius inquirere. Christum ipsum è coelis Hebraicè Paulum allocutum esse Scriptura sacra *Act. IX. 5.* testatur, ubi hæc leguntur verba: *Durum est tibi contra stimulum calcitrare.* Metaphora hæc desumpta à bobus aratoribus, qui cum stimulis recalcitrant, non stimulos, sed seipsos lædunt. Adhiberi potest in illos, qui vel po-
tentio-

tentioribus frustra & magno suo malo reluctantur. Illi namque damnum sentient suum.

§. 2.

Hoc proverbium profani Scriptores quoque usurpant, inter quos est *Euripides* Bacch. v. 794.

Θυμῷ μενος

Πρὸς κέντρα λαχλίζοιμι, θνητὸς ὢν, Θεῶ.

mortalis ira percitus

Contra Deum, stimulos ferirem calcibus.

Pindarus Pyth. Od. II. *Adversus Deum non oportet contendere. In-
gum autem quod sumseris super cer-
vicem, leviter prodest, at contra sti-
mulum calcitrare, lubrica via est.*
Idem Olymp. Oda X. *Contemptio-
nem susceptam adversus potentiores
deponere, difficile est. Vel ut Hesio-
dus lib. I. v. 208.*

*Stultus majori quicunque resistere
tentat,*

E 6

Vincitur,

*Vincitur, & magno pœnas subit
inde pudore.*

*Nicephor. Eccles. histor. lib. XII. c.
8. de Demophilo Ariano, Theodo-
sio Imp. repugnante, πρὸς κρείσσονας
ἀντιθέρεσθαι, illos adversum, qui possent
plura, veniret. Apud Euripidem in
Peliusi, citante Stobæo serm. 3. n. 28.*

*Πρὸς κέντρα μὴ λάκτιζε τοῖς κρείσσιν σκ.
Potentiorum stimulis ne calcitres.*

Et in Æschyli Prometheo. v. 322.

*Ne membra contra stimulos exten-
das ferox,*

*Si me velis uti magistro; nam, ut
vides,*

*Hic asper est tyrannus, haut jare
imperans.*

*Zenob. in Proverb. πρὸς κέντρα λακί-
ζειν. Ammianus Marcellin. lib.*

*XVIII. c. 5. contra acumina calcitra-
re. Sic apud Terentium Phorm. i,
ii, 27, 28.*

*Inscitia est, adversum stimulum
calces, scil. jactare.*

Paulò

Paulò aliter in Trucul. *Planti* IV.
II, 55.

*Stultitia est ei te esse tristem, cujus
potestas plus potest.*

§. 3.

Hoc adagium de omnibus usur-
pari potest hominibus, qui veluti
indomiti equi sine freno cursum
suum prosequuntur, extra viam
currunt, & facile in præcipitium
ruunt. Huc collimat illa lamen-
tatio Prophetæ Jeremiæ cap. VIII.
6. *Omnes conversi sunt ad cursum
suum, quasi equus impetu vadens.*
Necessaria illis frænum, CAL-
CARIA, flagella, quibus hos in-
domitos equos intra viam tritam
ambulantes continere possumus.
Per equum hunc intelligitur ap-
petitus noster sensitivus, qui suas
insequitur & quærit voluptates,
currit extra viam; ut igitur redu-
catur in viam rectam, necessaria

adversitatum CALCARIA. Similiter hoc adagium illis hominibus tribui potest, qui, reclamante conscientia, in defensione hæreseon aut aliis sceleribus furenter pergunt.

CAPUT XV.

De

Jure gestandi CALCARIA.

§. I.

IUS CALCARIA gestandi olim non omnibus conveniebat, sed iis tantum, qui virtute bellica & fortitudine sibi famam pepere-
rant, & ab ipsis Imperatoribus ipsis donata erant. Hi autem vocaban-
tur **EQUITES**, qui & *milites* La-
tinè; & apud omnes ferè gentes
nomen ab *Equis* invenerunt. *Ca-
valieri* enim *Italis*, *Cavalleros* *Hi-
spanis*, *Chevalier* *Gallis*, *Ritter*
Germanis; *Ritter* quasi *Dritter*/
vid.

vid. *Joh. Georg. Bechstat.* Sunt etiam alii, qui *Ritter* à Græco *πῦλος*, i. e. Servator, deducunt, quod virtute & fortitudine servet patriam. Belgis *Margogh*, Cambro-Britannis ab equitando dicuntur; Anglis solummodo KNIGHTES vocantur, vocabulo, quod antiqua Anglorum, uti Germanorum, lingua *Ministrum* sive servientem & juvenem promiscue significat. Hinc in Evangeliiis antiquis lingua Anglica pro *Cliente* INCNÜCHT & RADENIGHTES i. e. ministri equites, apud *Bractonum* Anglum Jurisperitum antiquum legi memorat *Guilielmus Camdenus*, qui tenebant ea lege terras suas, ut Domino equis inservirent, unde truncato nomine contractius KNIGHTS iis remansisse existimat, & milites appellatos, qui prædia beneficiaria sive feuda tenebant, ut militarent. Conf. *Laurent. Beyer-*

Beyerling. Tom. III. magni Theatri
vitæ humanæ fol. m. 317. edit.
Lugd. 1656. *Francis. Menen.* delic.
Equest. seu militar. Ordin. edit.
Col. Agrippin. 1613. pag. 1. *Selden.*
de titul. honor. part. 2. pag. 115.
edit. Francof.

§. 2.

De Equitibus vel Equestri or-
dine eorumque origine videatur
Fauchet. tract. singul. Chevaliers
Chronic. Chronicor. *Gualterii* part.
2. passim. *Discurs. Histórico-Politic.*
Anonym. Rostoch. 4. impress. In
hunc Ordinem nemo recipiebatur,
nisi is, qui utrinque nobilibus pa-
rentibus prognatus sit, & natalium
indubitatum pro se habuerit jus,
generisque auctores proximos al-
trinsecus minimum binos laudare
possit, legitimæ ingenuæque pro-
sapix, uti in legibus de hastiludiis
per Germaniam sæpissimè legimus,
quas

quas *Franciscus Modius* Ict. in Pandect. Triumphal. edit. Francofurt. 1586. recenset. Cui calculum album adjicit celeb. *Becmann.* in Synragm. notit. dignit. dissert. XX. part. 2. pag. m. 1442. Sint ex Parentibus Nobilibus: sanguine Avi & Avia^æ paternæ & maternæ, ita ut ex quatuor lateribus sint sanguine Nobiles.

§. 3.

Nec enim Principes facile in aulas admittebant, nisi vita peræquæ ac strenuitate probatos, quæ res denique dignitatis invenit nomen, ut *Equites* *ναὶ ἑξοχνοὶ* strenui, gestrenge / salutarentur. Olim etiam in Germania non nisi Nobiles militabant; unde in libris feudorum *miles* sumitur pro *Vasallo* seu *Nobili*. Sic & in *Svecia* tantum Nobiles & liberi armis & equis Regi servire tenentur; vid. *leges Svec.* lib. 2. cap.

10. His licebat **CALCARIA** gestare, uti & illis, quos virtus militaris & heroica nobilissimos fecit, sine qua nullus ad hunc honorem evehi poterat, uti pluribus demonstrat *Theodor. Hopping.* de insignium jure, edit. Norimberg. 1642. fol. m. 193.

§. 4.

Quemadmodum autem apud Romanos *Ordo Equestris* duplicis fuit generis, scil. *Plebejus* & *Patricius*. uti eruditè differit *Lalio Bisciola* horar. subsecivar. lib. 13. cap. 12. ubi multa scitu digna de *Equitibus* congeffit, qui liber in *Bibliothec. Stuartgardiana* rarus asservatur, & benevolo permisso mihi concessus, quod grato animo agnosco; ita etiam apud alios populos *Equitum* varia genera reperiuntur. Imo & *Equites singulares* apud antiquos extitisse observamus, qui militum e-

que-

questrium excellentem titulum habebant: siquidem *singulare* pro *excellenti* dici Latinis, patet ex *Cicer.* lib. de Orat. ubi *Antonii vim ingenii singularem & prope divinam* dixit. Et ad *Attic. singularem & incredibilem virtutem*, Et in epist. *singularem & propemodum incredibilem fidem*. Et *singularem & praestantissimam virtutem P. Lentuli*. Et *singularem & eximiam Pompeji virtutem*, in Orat. pro illo. Et *Plinius* Epist. 45. *Uxorem singularis exempli* scripsit. *Singulares* autem milites olim vocatos, vel *singularios* constat ex *Cassiodor.* lib. 2. edit. Paris. 1588. & ex libro, cui titulus, *Notitia Roman. Imper.* Quod pariter colligimus ex antiquis *Inscriptionibus*, cujusmodi una, quæ Romæ extat in *S. Joanne de Mercato*, talis:

P. ÆLIO DECIMINO

B. M. MIL. A. XVII.

EQ. SING. AUG.

Alia

Alia conspicitur in domo *D. Caroli Astalli* hujusmodi:

M. ULPIO VIATORI
EQ. SING. AUG.

Tertia apud *Sanctum Marcum* in pariete Ecclesiæ:

T. HORTENSIO MVCRONI
NATIONE MARSO Q. V. A.
XXXV. AEL. VERNVS
ARM. CVST. EQ. SING. AVG.

Et in *Hospitali Anglorum* altera:

M. VLPIVS EQVES SINGV-
LARIS AVGVSTI.

Ex quibus colligimus, *Equites singulares* olim non modò fuisse, sed *Augusti* seu *Augustales* vocatos, cò quod *Augustis* familiares essent, illisque assisterent, vel quod in *Cæs. Augusti* honorem essent instituti.

§. 5.

Hi *Equites* olim armis & CAL-
CARIBVS distinguebantur. Alii
enim

enim illorum **CALCARIBUS**
AURATIS, alii **ARGENTEIS**,
alii **ÆNEIS**, alii **FERREIS** ute-
bantur, quemadmodum in se-
quentibus patebit. Porro non
licebat cuivis, ut sibi ipsis pro lu-
bitu **CALCARIA** confici curaret,
cum jus hoc Imperatoribus com-
peteret, qui ex merito & virtute
illa tribuebant illis, qui grave ali-
quod periculum à Republica pro-
pulsassent, sustulissentque penitus.
Aliis autem non permissum erat,
arma portare, adeò ut *Fridericus I.*
MERCATORIBUS, qui animo
negotiandi iter facerent, gladios
quidem permiserit, non **CALCA-**
RIA, ita tamen, ne his accingeren-
tur, sed equorum ephippio alliga-
rent, rusticis verò & aliis omnibus
prohibuerit. vid. *Oth. Frising.* lib.
2. de vit. *Friderici* c. 13.

§. 6.

Regulariter vero nemo *Eques* nascitur, sed creatur vel ab ipso Rege vel Regis exercituum Praefecto, idque aut ob bellicam virtutem aut prudentiam. Isti viri fortes & strenui ab Imperatoribus *Equites* vocabantur, nos *percussos* appellamus, geschlagene Ritter / quæ dignitas merè personalis est. *Eques* autem *percussus*, ein geschlagener Ritter est, qui secunda percussione Imperatoris *Eques* pronuntiatur. Quæ formula *Equitis* creandi in Anglia, Saxonico tempore, his verbis, qui tum vixit, ostendit *Ignulphus*: Qui militia legitima consecrandus esset, vespere precedente apud Episcopum, Abbatem, Monachum vel Sacerdotem, contritus de peccatis confessionem faciebat, & absolutus orationibus deditus in Ecclesia pernoctabat, in crastinum rem
sacram

sacram auditurus, gladium super altare offerebat, & post Evangelium Sacerdos benedictum gladium militis collo cum benedictione imponebat, & communicatus Sacris Christi mysteriis denuo legitimus miles permanebat.

§. 7.

Nec omninò sub Normannis inibi exolevit. Scribit enim in Polycratico *Johannes Sarisburiensis*, inolevit consuetudo solennis, ut ea ipsa die, qua quisque militari cingulo decoratur, Ecclesiam solenniter adeat, gladioque super altareposito & oblato, quasi celebri professione facta, se ipsum obsequio altaris devoveat, & gladii, id est, officii sui jugum Domino spondeat famulatum. Tunc enim ad ornamentum, præter gladium, cingulum & CALCARIA accesserant, unde Milites & Equites vocantur. Hinc intelligimus, Equitem per-

percussum esse, cui cingulum militare & CALCARIA donata sunt. videatur doctiss. Angl. *Johannes Seldenus* de titul. honor. pag. m. 167. Quare etiam Eques CALCARIS dicitur, qui jus CALCARIA gestandi adeptus ab Imperatore.

§. 8.

Verum mos creandi *Equites* à priscis temporibus hodie longe recessit. Olim erat præmiū fortitudinis. At hodie Reges & Principes Equestris Ordinis jura promercalia faciunt, & tanquam sub hastæ auctionatu prostituunt. *Cornel. Agripp.* de van. scient. c. 8. de nobil. *Bodin.* de Republ. lib. 3. c. 8. geben noch Brieff und Siegel darüber / *Münster.* lib. 3. Cosmograph. c. 22. Ita ut revera cum *Anton. Guevarra* lib. 3. horolog. Princip. c. 31. circa fin. dici possit: *Patres gladium capulo apprehendisse, filios*

filios illum mucrone accepisse. Quia promiscue hodiè fiunt Equites, non ex nobilitate tantum, sed mercatores etiam, quibus vix gladius unquam vagina vacuus visus. Cum autem nomen *Equitis* nomen dignitatis sit, ita etiam CALCARIA signum hujus esse patet, quæ ab Imperatoribus non ornamentis, sed fortitudinis causa donata, hinc maximo dedecori sunt illi, qui quidem CALCARIA gestat, sed leporinum cor alit.

CAPUT XVI.

De

CALCARIBUS Equitum auratorum & jure illorum.

§. I.

Equites aurati igitur nuncupantur, quod Romæ olim AUREIS ANNULIS à plebe distinguerentur; sicut & nunc AUREIS

REIS CALCARIBUS phalerisque utuntur. Videatur *Besold. The-
saur. Pract. in voce Ritter/ Rit-
ter-Orden/ zum Ritter schlagen.*
Ansa itaque nobis datur hoc loco
paulò uberius de jure aureorum
annulorum differendi, cum id
operæ pretium esse ducamus.
Sciendum autem est, omnes Or-
dines Romanorum, qui milites
erant, *annulo ferreo militari* usos
fuisse, verum postea Equitibus *an-
nulos aureos* dados, quo distingue-
rentur à plebe. vid. *Kirchmann.* de
annulis. Num vero *annulus au-
reus*, distinguens Ordinem Eque-
strem à plebe, simul & Nobilitatis
insigne foret & bellicæ virtutis; an
præter annulum ferreum milita-
rem gererent Equites *annulum*
etiam *aureum*, viris clarissimis non
ita facile constat.

§. 2.

Opinamur tamen *Equites* unico aureo usos fuisse, ferrumque dimisisse; tum quod id satis aperte declarare videtur *Papinius* lib. 3. sylv. de lacr. Herc.

*Atque idem in cuneo populos quum
duxit equestres,*

*Mutavitque genus lavaque igno-
bile ferrum*

*Exiit, & celso natorum aquavit
honore.*

scil. *Vespasianum* innuit, qui *Suetonio* cap. 9. teste, *Ordines amplissimos & exhaustos cade varia, & contaminatos veteri negligentia purgavit, supplevitque recensito Senatu & Equite: submotis indignissimis: & honestissimo quoque Italicorum ac Provincia- lium allecto.* Atque uti notum esset, utrumque ordinem non tam libertate inter se, quàm dignitate differre; de jurgio quodam Senatoris Equitisque

Romani pronuntiavit &c. Quibus *Vespasianus* significare voluit, Senatorem ab Equite sola dignitate differre; tanquam non debeat Eques prior laceßere convitio iurgareque senatorem; sed si laceßitus fuerit, ut fas sit, par pari rependere, & remordere mordentem.

§. 3.

Ast ad *Statium Papinium* redeamus, cui *Vespasianus* mutavit genus *Claudii Etrusci*; nam eum ex libertina conditione ad *Equestrem dignitatem* provexit, & fecit, ut exueret *annulum ferreum*, quem servi & libertini solebant gestare; atq; *aureum* assumere, qui erat insigne equestre. Quod etiam *Adrian. Turneb.* lib. 20. *Advers. c. 20.* attestatur, cui ferreum annulum deponebant servi, aureo assumpto, cum ingenuitatis jura consequerentur, quod fiebat, cum servitute liberati, *jus annulo-*
rum

rum aureorum ab Imperatore impe-
traffent: tunc enim & pro inge-
nuis, salvo tamen patronatus jure,
habebantur, & *Equestrem dignita-*
tem, vel beneficium *Equestri digni-*
tate compar. censebantur adepti;
nam cum hos gestare nulli, quàm
Equestris Ordinis hominibus fas
olim esset; quippe qui iis pro in-
signi, quo à plebe distinguerentur,
utebantur, ut ex *Plinio* lib. 33. c. 1.
docet *Budaus* ad leg. ult. ff. de Se-
nat. merito concessa aureorum an-
nulorum usurpatione, ipsam quo-
que Ordinis dignitatem Princeps
concessisse videbatur. Quin & si
quis annulos ab Imperatore acce-
perit, honorem ejus augeri Juris
consultus respondit L. *fals. demon.*
33. §. *sed si cui.* ff. de condit. & de-
monstr. Libertinis igitur dato jure
annulorum *Equestris* dignitas col-
lata censetur. Quæ res efficit, ut
in multis juris partibus donati an-

nulis Libertini pro ingenuis habeantur. *Tacitus* Equestri dignitate donare & annulis honorare, promiscuè usurpat l. 18. annal. *Isidorus* lib. 19. c. 32. literis tradidit, quod annulum aureum neque servus, neque libertus gestaverit, sed modo Liberi hoc usi fuerint.

§. 4.

Plebem itaque, etsi libertate gauderet, quia tamen Nobilitate carebat, non habuisse annulum aureum constat ex *Suetonio* in *Cæsar*. *Dioclet.* c. 33. à quo concionante sibi plebs AUREI ANNULI JUS pollicebatur, ait enim: *Cæsar*, trajecto exercitu, adhibitis Tribunis plebis, qui pulsati superaverant, pro concione fidem militum flens, ac veste à pectore discissa invocavit. Existimatur etiam Equestres census pollicitus singulis, quod accidit opinione falsa: nam cum in alloquendo exhortandoq;
sapiens

sapius digitum laeva manus ostentans, adfirmaret, se ad satisfaciendum omnibus, per quos dignitatem suam defensurus esset, annulum quoq; equo animo detracturum sibi: extrema concio, cui facilius erat videre concionantem, quam audire, pro dicto accepit, quod visu suspicabatur, promissumque jus annulorum cum millibus quadringentis fama distulit: adeoque patet unicuique, Senatores annulum aureum gestasse, non autem plebem, quæ sibi jus aurei annuli pollicebatur ex ea concione, quod & Grotius indicat, dum inquit:

Annule testis opum, quo plebs Romana carere

*Cogitur, Augustus quem sibi
Clavus habet.*

§. 5.

Quare non libenter audimus Alexandrum ab Alexandro lib.3. c.19.

genial, dier. scribentem : *Annulum aureum esse insigne, quo Equester Ordo à Senatorio discretus noscebatur* : quasi Senatores non uterentur *annulis aureis*, dum eis utebantur *Equites*; & quasi purpura latior in tunica non satis esset ad discernendos Senatores ab Equitibus, seu Equus Equites à Senatoribus; & quasi gemmatus annulus aureus non discerneret apte Senatores ab Equitibus, qui donabantur *aureo annulo solido*, i. e. sine gemma. Quum & Alexandum arguit apud *Calium Rhodigin.* *Dion* historicus, qui autor est, *nemini veterum Romanorum, gestare aureum annulum, præter Senatores ac Equites, fuisse permissum.* Si ergo Regum aliquorum statuat aureum annulum habuere, si pariter Equites; quidni Senatores, qui medii sunt inter Equites & Reges? Unde constat, **AUREOS ANNULOS** Romæ primum

primum gestatos à Regibus, dein Legatis, postmodum à triumphantibus Consulibus, deinceps à toto Senatu, demum ab Equitibus dono publico.

§. 6.

Cum autem Nobilitas Romana universa duplici contineretur ordine supra plebem, SENATORIO & EQUESTRI; uterque aureos annulos gestabat, uti *Licetus* variis testimoniis & *Kirchmannus* probarent. Ab hoc jure annulorum aureorum, jus AUREA CALCARIA gestandi originem traxisse, probant viri docti. Hæc enim solis *Equitibus auratis* concessa; aliis autem nunquam permissum, *arma, gladium* & CALCARIA auro ornata gestare. Hoc conspiciamus & intelligimus ex imagine *Serenissimi ac Celsissimi Ducis Würtenbergensis EBERHARDI BARBATI*,
F 5   cujus

cujus *ensis* & *CALCARIA* aurata
visui exhibentur. Hinc meritò
disquiritur, cur hujus Ducis p*re*mo-
riorum *CALCARIA* AURATA, C*eter*-
torum Celsissimorum Ducum
argentea vel ferrea conspiciantur?
Verum facilis est responsio; Erat
enim unus ex Equitibus auratis,
quorum arma & *CALCARIA*
per aurum dignoscebantur.

§. 7.

Dicuntur *Equites aurati*, quod
aurum in lorica, *CALCARIBUS*
& gladio ferre possint. Eleganter
Lazius lib. IV. cap. 12. pag. 491.
Com. R. R. Besold. lit. R. voce
Ritter. Cassp. Lerch ab & in *Dürma-*
stein/ ita ut reliquis Nobilibus, qui
neque Equites neque Doctores, *au-*
rum & *margaritas*, vulgo *Perleu*/ in
publico deferre non sit permissum:
Reichs Abschied de anno 1500.
tit. von Überflüssigkeit der Klei-
der

der. Dn. *Wilhelm Anton.* de re-
script. morat. concl. 67. n. 31. Ger-
manicè *Ritter/ Equites* sive *Mili-*
tes communi omnium nomine
dicti quasi *Dritter.* Nam quem
Equitem Auratum Latine vocamus,
olim eum *Dritter* dixerunt, ob
duos adjunctos Equites ex vetusto
more, de quo pluribus *Pausanias,* &
adhuc hodiè *Francis & Saxonibus*
solenni & consueto post *Johan. Ob-*
dendorp. tr. de Except. tit. de jure
singul. *Besold.* fol. m. 829. Sed re-
jicit *Caspar Lerch.* part. 1. *Reichs-*
Ritterlichen Adels Herkommenen/
pag. 13. fac. 2. vel quod olim cum
aspiratione *Reither/* scribebatur:
quia tales *Herren & Ritter/* sive
Reitende Herren / vocabantur,
quibus concessum erat gestare
AUREA vel AURATA CALCARIA,
& alias aurum atque gemmas
post *Widemann.* Crus. lib. Paralip.
Suev. Annal. c. 22. *Caspar Lerch.*

l.c. Et ut Equitem ab equitando dicimus, quod Germani *Reiten* & *Riden* / vocant; sic *Ritter* / *Ridder* & *Redder* / iisdem appellatur. *Cluv.* lib. 1. *Germ. Antiq.* cap. 44. p. 296. His calculum adjicit *Doct. Johannes Selden.* in lib. de titul. honor. pag. m. 182. part. 2. c. 1. edit. Francof. ubi ex *Dan. Lidgat* hæc adducit :

*Eques ab equo is said of verg right
And Chevalier is said of Che-
valrie*

*In vvhich a Rider calledis a
Knight*

*Arragoners done also specifie
Caballiero through all that partie
Is name of Worship & so took his
ginning
Of Spores of Gold and chiefly
Riding.*

§. 8.

Ordinarie quidem etiam cæteri
Equites

Equites pro insignibus **ENSEM & CALCARIA** habent. Nam certum est, quod is, qui *Eques, ense & Calcaribus* cingendus sit, *arg. l. filiusf. 43. D. de test. milit.* sicuti hisce duobus insignibus Pontifex, quando *Borsium Ducem Ferraria* Equitem S. Petri crearet, usus est. At discrimen tamen inter ipsos & **EQUITES AURATOS** faciendum peculiare insigne est **CALCAR AUREUM**, quod in locum *annulorum aureorum*, uti diximus, successit; quamvis & *ense* ubivis locorum cingendi veniant, hi tamen Equites, ut plurimum nullis omninò aut Majorum imaginibus aut factis, sed propria tantum virtute clari erant. **CALCARIS** vero **AUREI** cingendi morem ab eo, qui olim fuit cinguli, universo tamen ordine defluxisse creditur.

§. 9.

Intelligimus ex his, quod **CALCARIA AUREA** peculiare ornamentum Equitum auratorum fuerint. Hæc ipsis accingebantur in eorum creatione. Vide Anglum doctiss. *Johann. Selden.* de titul. Honor. pag. m. 168. part. 2. edit. Francof. Unde privilegium præ Nobilibus habebant aliquod teste *Johann. Jacob. Speidel.* in notabil. Jurid. histor. politicis Lit. R. pag. m. 792. edit. Argent. 1634. qui ita disserit: *Habent quidem Equites omnia Nobilium privilegia; at Nobilibus non aque illa, qua Equitibus concessa. Unde licet Nobiles non possint portare Ketten/die über zwey hundert Gulden werth seynd / & adstricti sint, auch die ihnen gebühren zu tragen mit einem Schnürlein zu bewenden oder durchzuziehen; Equites ta-*

men, können Ketten tragen/ so
 400. Gulden/ aber nicht drüber
 werth seyn / & *quidem* öffentlich
 und ohne scheu/ *secundum Reform.*
 guter Policen de Anno 1530. &
 A. 1548. tit. vom Adel

S. 10.

*Præterea Equites etiam, quoad
 ornamenta Equorum præ Nobili-
 bus cæteris prærogativam habent,
 d. reform. tit. vom Pferd-zeug.
 Ut & CALCARIA si species, cum
 EQUITES AURATI dicantur,
 deaurata soli olim portare pote-
 rant. On tient, qu'il a estoit loisible,
 qu'aux Chevaliers de porter ESPE-
 RONS D'OREZ, possible pour mar-
 que de leur dignité. Mais aujourd'hui
 ils' sont aussi communs a tous ceux,
 qui en peuvent acheter, que la soye
 a toutes sortes de gens & jusques au
 Killagois, ut scribit Claude Fauchet de
 l'origine Chevaliers cap. 1. pag. 14.*
 Hi

Hi *Monozeni* Juris consultis Græca origine, historicis verò *Cincti* nuncupati, hodie EQUITES AURATI, quod aurum in CALCARIBUS scil. & gladio gestare possint, appellantur. vid. *Francisc. Mennenii* delic. Equestr. seu milit. Ordin. pag. m. 5. edit. Colon. Agrip. 1613. Hæc etiam gestabant *Militia Duces*; cum enim armis accingerentur, ipsorum pedibus aptabantur. *Johannes* Monachus Majoris Monasterii de *Gaufridi* Ducis Normanniæ militia agens: CALCARIBUS AUREIS pedes ejus adstricti sunt. Histor. Caroli VI. de Ludovici II. Regis Siciliæ & Caroli fratris militiis: *Eos accingit baltheo militari, & per Dominum de Chauvigniaco CALCARIBUS DEAURATIS jussit Rex Carolus insigniri.* *Raimundus Montanierus* in histor. Aragon. c. 240. *Le Comte bataylla arengada ab 200. Cavallers Francesos,*

*fos, tots ab ESPERONS D'OR
e molt d'altres del pays.* Et hæc
sufficiant de Calcaribus Equitum
auratorum.

CAPUT XVII.

De CALCARIBUS Equitum di-
ctorum ab aureis Calcaribus,
Rittern von güldenem Sporn.

§. 1.

NON solum *Equites aurati* CAL-
CARIA AURATA gesta-
bant, sed etiam AURITORES
Ritter des güldenem Sporns/
qui tamen distincti erant ab *Equi-
tibus auratis*, qui peculiari nomine
Ritter des güldenem Sporns/
vocabantur, & his ad ornamentum
præter gladium & cingulum CAL-
CARIA AUREA etiam accesserunt.
vid. *Megiser. part. 2. von aller
Ritter Orden c. 20.* Hic ordo
in Hispania magni æstimatur.
Trium

Trium enim generum sunt *Cavalleros Hispaniæ*. Primo enim habent CAVALLEROS DE ESPUELA D'ORADA *Equites aurati Calcaris*; secundo *Cavalleros armados*. Tertio *Cavalleros de Alarde e de premio de guerra*. Videatur *Selden*, lib. de tit. honor. part. 2. c. 4. pag. m. 313. edit. Francof.

§. 2.

Circa Equites AUREI CALCARIS ex antiquis & recentioribus consuetudinibus observari meretur, quibus iste conferatur titulus, quis conferat; forma receptionis, & ad quæ *Cavallero* sic creatus obligetur. &c. Personæ hanc dignitatem Equestrē adipiscētes sunt juxta *Partidas* solummodo *Hydalgos* seu nobiles ortu & quidem ex tribus generationibus ad minimum l. 2. tit. 21. *Partid.* 2. Nunc autem vel una generatio sufficit; imò nec ulla requiritur, si *Hydalgua*
vel

vel Nobilitas per diploma fuit concessa illi, qui creandus est. Honor autem eorum tantus fuit, ut non solum Regum filii, verum etiam ipsi Reges adstricti fuerint ante coronationem eundem suscipere.

§. 3.

A summis ergo Principibus collatus est. Historia tamen refert, quod Legatus *Johannis* Arragoniæ Regis, nomine Domini sui creaverit filium *Sultani* in Cairo Equitem talem per ceremonias Christianas. *Ferdinandus* etiam filius *Johannis* primi Regis Arragoniæ creatus est Eques talis, cum coronaretur *Saragusa* à Duce *Candia*. In *Patridas* l. 11. tit. 21. part. 2. specialis lex legitur de illis, qui potuerunt hanc donare dignitatem vel non. *Nemo potest donare*, inquit lex, *qui eandem non adeptus erat*. Nulla ergò fæmina,

mina, licet esset Regina vel Imperatrix, potuit conferre manu sua, verum per delegationem.

§. 4.

Formæ seu ceremoniæ conferendæ dignitatis antiquæ fuerunt hæ. Tempore post-meridiano diei, quo largienda erat dignitas, ESCUDERO, HYDALGO vel Nobilis eam accepturus in balneo lavandus erat, assistentibus aliis ESCUDEROS, qui lavârunt caput ejus, atque posthac in molle & elegans reposuerunt lectum. Deinde ab Equitibus quibusdam pretiosis indutus vestibus deductusque in Ecclesiam, ubi in vigiliis mansit. Post affirmationem porrò, an velit observare Equestris Ordinis leges, quo etiam asserto, ipse vel per aliquem ex Equitibus suis GALCARIA ipsi applicat, & ita Eques vom gûldenem Sporn declaratur.

CA.

CAPUT XVIII.

De CALCARIIBUS AURATIS
aliorum Equitum.

§. I.

Sunt etiam alii *Equites*, quibus
CALCARIA AUREA gesta-
re concessum, de quibus in specie
agendum; Verum cum materia
nimis prolixa esset, summatim de
his aliquid literis tradere, nobis-
cum constituimus. Inter hos re-
ferimus *Equites Augustales*, qui
exemplo Romanorum, apud quos
milites *Cornicularios*, *Monozonos*,
Rudiariorum & *Comeatales* passim ap-
pellantur. *Equitum* item *Augusta-*
lium mentionem facit *Dion* in *Ne-*
ronis vita, qui restatum reliquit,
Neronem quinque millia militum
instituisse, quos *Augustales* nomina-
verit. Similiter *Equitum Augusta-*
lorum Ordinem à *Tiberio Cæsare*
insti-

institutum ex *Ælio Lampridio* in *Alex Sever.* cognoscimus, quod non aliunde, quàm ab ornamentorum insignibus, quibus ob emeritam militiam decorati fuerant, originem traxit. *Lamprid.* OSTENSIONALES vocat in *Annot. Egnat.* qui ad ostentationem tantum instructi habentur in Urbe.

§. 2.

Eandem sententiam secutus est *Celius Rhodigin.* lib. 21. cap. 31. in-
 quiens: *Ostensionales milites apud Lampridium videntur dici, qui ostentui modo habentur in urbibus, non bellicæ rei causa.* Horum tamen clarissimorum virorum opinio minus forte placere posset: nam non per T. sed per S. scriptam legimus vocem hanc. Quare potius derivatam putamus ab *Ostendo*, à qua *ostensum* & *ostensionalis*, unde forte *Alex.* habuit milites *ostensionales*
 dictos

dictos ab Excellentia, eò quod strenui semper faciem hostibus ostenderent; nam *ostendo* dictum ab *os* & *tendo*, os verò pro facie sumitur, quæ & pro toto corpore, ut *Donatus* interpretatus est in illud *Terentianum* in Eunuch. *O faciem pulcram.* Ita Nero habuit *Augustanos* seu *Augustales* consimiles milites nuncupatos, quorum in hæc verba meminit *Tacitus* lib. XIV. *Annal.* Neronis gesta scribens: *Tumq; primi conscripti sunt Equites Romani cognomento Augustanorum atate & robore conspicui, & pars ingenio procaces, alii in spe potentia.* Habuit & tales *Claudius Secundus*, qui post *Galienum Valeriani* filium imperavit, ex *Trebellio Pollione* in illius vita, quos *Dacianos* appellavit.

§. 3.

Aliter etiam interpretari possumus hunc *Lampridii* textum, nempe
Milites

Milites ostensionales fuisse honorarios milites, quales Equites summus Pontifex, Imperator alique Principes privilegio tales efficiunt, quamvis togati aliqui sint & inermes, & bello exercendo minus apti, *ostensionales* potius dicendi, Hos, inquit *Alex.* non pretiosis, sed speciosis clarisque vestibus ornabat. Quo pertinet illud *Vegetii* lib. 2. de re militari: *Primi generis Commentarienses & Clavicularii dicebantur: secundi generis Cornicularii, qui emeriti milites erant, armillis corniculisq; virtutis ergo donati. Torquati similiter & duplicati quidam.* Vid. *Laurent. Beyerl.* in theatr. vit. human. fol. m. 317. *Francisc. Mennen.* delic. Ordin. Equestr. & militar. pag. m. 3. *Theodor. Höpping.* de jure insign. cap. 2. membr. 2. fol. 102. His etiam **CALCARIA AUREA** gestare permissum.

§. 4.

Pari modo Ordo *Equitum Hierosolymitanorum & Melitensium* vulgò *Maltheser Kitter*/ privilegio gaudet **AUREA CALCARIA** gestare, quorum ceremonias in inauguratione illorum describit *Francis. Mennen.* in *delic. Ordin. Equest.* pag. m. 72. edit. Colon. Cingitur baltheo, ut sciat sibi castitatem esse servandam. Evaginato ense ter percutitur in humero, ut meminerit sibi gravia ob Christi honorem esse toleranda. Eundem mox ipse enssem de manu Equitis capiens ac stringens terque aërem punctim feriens, hostes Catholica fidei in nomine S. S. Trinitatis iis gestibus se provocare ostendit. Rursus detersum brachio enssem imponens in vaginam, indicat se fore posthac ab omnibus vitiis mundissimum, quem prudentia in cunctis rebus comitetur - - - ubi **AURATA CALCANEIS CALCARIA** à

G

duo-

duobus Equitibus admoventur, docetur, ut stimulos continenter ad qualibet laudabilia gerat in animo, aurum pedibus conculcet tanquam lutum, nec unquam agat quicquid animo indignum liberali quantocunque ab hostibus auro ad id invitaretur. vid. Laurent. Beyerling Theatr. Magn. vitæ human. fol. m. 328, ubi fuse edit. Lugd. 1656.

S. 5.

Ita etiam *Equites Hierosolymitani* his ceremoniis creantur. Si quis *Eques* creatur, *Guardianus* post benedictionem ensis his verbis alloquitur creandum: *Et tu N. esto fidelis, strenuus, bonus & robustus miles Domini nostri Jesu Christi & sanctissimi ejus sepulchri, qui te cum electis suis in gloria sua collocare dignetur. Amen.* Hoc finito *Guardianus* porrigit militi **CALCARIA INAURATA**, quæ pedibus suis
ac-

accommodabit in terra existens. Plura apud *Laurent. Beyerling* fol. m. 324. edit. Lugd. 1656. Porro *Equites balnei in Anglia*, qui iuramento præstito, quod scil. Deum ante omnia colere, Ecclesiam defendere, Regem honorare, ejus jura propugnare, viduas, virgines, orphanos, tueri, injuriam propulsare velint, in cubile iterum deducuntur, ubi Eremiticas vestes exuti, clamydem holosericam rutilo Martis fulgore relucentem & galerum candidum, candidis plumis super pileum lincum induunt, chirothecas candido funiculo chlamydis colligant. Equos sella & ephippiis scorteis nigris albo interstinctis & cruce fronti præfixa, instructos, conscendunt. Ante singulos suos assecla Eques gestat gladium capulo inaurato, ad quem dependent AUREA CALCARIA, utrinque armigeri obequunt.

tant. vid. *Mennen. delic. Ord. E-*
quest. pag. m. 128.

§. 6

Denique etiam hoc loco aliquid
dicendum de CALCARI AV-
REO, quo Pontifex *Borsum* Fer-
rariæ Ducem cinxit & donavit &
Equitem S. Petri creavit, de quo
ex *Pigna* lib. 8. histor. fol. 773. re-
fert *Pacian.* lib. 2. de probat. cap.
42. n. 33. & *Matth. Steph.* lib. 2.
de jurisd. part. 1. c. 6. m. 2. n. 17.
Totam historiam nobis recenset
Franciscus Modius in *Pandect. Tri-*
umphal. tom. 1. lib. 4. fol. m. 161.
& 162. edit. Francof. 1586. his ver-
bis: *Pontificis Pontificali ornatu a-*
miſſi, atque ita ad templum Divi Pe-
tri incedentis, rei divina celebranda
gratia, Borsus à tergo extremas laci-
nias, longas aliqui & per solum ra-
ptandas, leviter attollebat gestabasque.
Finitis autem tertiis, deducitur idem
Bor-

Borsus medius inter Archi-Epis-
pos Mediolanensem & Cretensem &
sistitur ante Pontificem, qui eum ini-
tavit Ordini Equestri S. Petri, oblato
ei nudo gladio, quò uteretur ad de-
fensionem sui sanctæque matris Eccle-
siae & extirpationem omnium prophæ-
torum & à religione nostra alieno-
rum, atque hoc eum mox cinxit jam
condito vagina Thomasus, Princeps Pe-
loponesi, Moream vocant nunc, nuper
ex regno profugus, CALCARIA ei in-
duit Neapolio ex Ursinorum familia.
&c. Ex his sane constat, Pontificem
in inauguratione Borsii CALCA-
RIBUS AUREIS usum. Vid. Höp-
ping. de jure insign. c. 2. memb. 3.
fol. m. 105. edit. Norimberg. Mit-
timus nunc Calcaria aurea, & ad
argentea nos conferimus.

CAPUT XIX.

De

CALCARIBUS ARGEN-

TEIS & eorum jure,

§. I.

HAstenus vidimus CALCA-
 RIA AUREA, eorumque
 jura & privilegia, nunc ad AR-
 GENTEA progredimur. Hæc
 communia erant ARMIGERIS,
 feu SCUTIFERIS hominibus ad
 arma, Gothis *Schildpor/* à scu-
 ro ferendo. Hi olim Romanis
Scutarii dicti, qui vel à clypeis
 gentilitiis, quos in Nobilitatis
 insignia gestant, vel quia Prin-
 cipibus & majoribus illis Nobi-
 libus ab armis erant, nomen
 traxerunt. Hinc *Scutarii* erant,
 qui gerebant scutum Domini, quos
Plautus Scutigerulos vocat; vid. *Mar-*
sell. Donat. dilucidat. in *Sveton.*
 cap. 56. pag. m. 455. Alias diceban-
 tur

tur Schild-Knaben / oder Waff-
ners / quorum etiam mentio fit in
sacra scriptura, 1. *Samuel*. xvii. 41. &
1. *Sam*. xiv. 1. Olim apud Roma-
nos *Armiger* militi inserviebat, qui
galeam clypeumque gestabat. vid.
Höpping de jure insign. cap. vi. n.
1464. Probe quoque notanda est
differentia, quæ antiquitus in
Westphalia observabatur inter no-
biles, ut ex antiquis instrumentis
apparet hoc modo: wir Johan
von F. Ritter / und Henrich der
Knabe bekennen hiermit &c. Qui
enim re ipsa dignitatem *Equitis Au-
rati* legitimè adeptus erat, der zum
Ritter geschlagen ware / vocaba-
tur eo nomine Ritter. Qui vero
armipotens erat, quem nos Ritter
mässig nominamus, vocabatur
Armiger, ein Wappner / *Escuyer*, Ge-
deltknecht / Juniores verò die junge
Gesellen / nominati sunt Knaben /
à Græco *νήπιος* puer, addito k fit

κνήππος. *Nolden.* de Stat. Nobil. c. 6.
Reinéc. in histor. Orient. tom. 1. tit.
 34. & 35.

§. 2.

Si profanos evolvimus scriptores,
Armigerorum nomen constat fuisse
 receptum. *Virgil.* lib. 9. *Æneid.* ita
 canit:

- - - forma cum vertitur oris
Antiquum in Butem, hic Darda-
nio Anchisa

Armiger ante fuit

Apud *Plautum* in *Casina*, ubi *Ar-*
miger idem cum *Scutigerulo*: Scutum
 enim arma peculiariter appellasse
 Latinos, Eruditis observatum. Hinc
 & *Anastasius* in Martino Pontifice.
 Rom. *Armigeri* & *Spatharii* voces
 promiscue usurpat: & *Armigeri* in
 aula CP. dicti sunt *Scholarii*, qui
 pro Palatio excubabant, eò quod
 instructi essent scuto, in primis vero
 illi, qui Principum enssem & scu-
 tum deferebant, quibus ii uteren-
 tur,

tur, si necessitas ingrueret; unde in Glossis ὁπλοπάρχης est *Insignarius, Armiger.*

§. 3.

Quemadmodum autem olim *Schola* civilis significatio existit, ita & alia militaris & Palatina seu aulica reperitur, corpora seu Ordines officialium seu militum significans, h. e. eorum, qui munere & officio aliquo, quod ad Principis ministerium pertineret, fungebantur. Harum undecim *Iust. in l. ult. C. de loca.* enumerat, cum notitia tantum decem describat. Omnes autem sub Magistri officiorum imperio fuisse constat ex *l. 1. & pass. C. de offic.* Sunt autem hæc *Scutariorum* 1. 2. & 3. Agentium in rebus, Armaturarum Seniorum, Armaturarum juniorum, Gentilitium Seniorum, Gentilitium juniorum, Scutariorum, Sagittariorum, Scutariorum Clibanariorum & Fabricensium undecim.

§. 4.

Observamus etiam Scholam Equitum & peditum l. 5. C. de advoc. divers. jud. Sed ad rem propius accedentes; Qui *Scutarii* essent (ex quibus tres constitutæ erant Scholæ) non facile est decernere, cum in hac re scriptores sobrii admodum fuerint. *Scutarii* qui sint, aperuisse videtur *Firmicus*: *Mercurius*, inquit, cum *Venere* in horoscopo parititer constitutus in diurna genitura *Scutarios* faciet, vel *Imperatorum* protectores, vel qui proprio excubitu salutem *Principis* servant. Milites certe fuisse *scutarios*, ex jam dictis colligimus, tum etiam quod *scuto* munirentur, à quo *scutarii* dicti, quemadmodum & à *scuto*, qui *scuta* faciunt, *scutarios* dicit *Plautus* in *Epi*. Et *Veget.* lib. 2. *Scutarias* fabricas in Romana militia habitas tradit, Non solum autem ex his

cognoscimus, *Scutarios* fuisse milites, sed & equestris militiæ; nam Romani clypeos peditibus, scuta equitibus dedere, testimonio *Servii*, enarrantis eum *Virgil. 9. Æneid.* locum: *Trecentum scutati omnes Volscentis Magistro.*

§. 5.

Cum vero *Armigeri* sint varii generis, ii primarii censentur, qui pro Principis corpore sunt selecti. Hinc & *Armiger* in *Aula Constantinopolitana*, uti visum, qualis describitur à *Corippo Narses* lib. 3.

*Armiger interea Domini vestigia
lustrans*

Eminet excelsus super omnia vertice Narses

Agmina.

Et lib. 4. enssem Regium detulisse indicat:

Nec non ensipotens membrorum robore constans

Adstabat Narses.

G 6

In

In eadem aula puer ephebus, qui *Sultani* gerit arcum ac sagittas, *Scutarius* seu *Armiger* nominatur. A qua ratione *Lampridius*, *Commodo* imperante, tres Præfectos Prætorio fuisse, inter quos *Libertinum*, qui à *pugione* appellatus sit. Fuit ergò apud Cæsares minister, qui arma custodit.

§. 6.

Cujusmodi *Armigeris* affines fuere *Cacula* & *Calones*, ita dicti, auctore *Festo*, quod fustibus clavisque ligneis armari solerent, ad tutelam Dominorum. De his longa serie legendus *Martini* in Lexico suo Etymologico, qui ex *Vegetio* aliisque pluribus verbis egit fol. m. 278. Fuit autem *Armigerorum* summa olim æstimatio, ut qui primas tenerent in Regum aulis & nonnunquam ad ipsum Regalem apicem eveherentur, uti de *Thiodo* tutore

tutore *Amalarici* constituto, & de *Witige* in *Theodati* Regis locum suffecto, legimus apud *Jornandem* de rebus Geticis. capp. 58. & 60. atque ii perpetuo Principis lateri hærebant. *Sidon.* lib. 2. ep. 2. *circumfistit sellam Comes Armiger.* Ita effinguntur *Lotharii* Imperat. *Armigeri.* Vid. *Carol. duFresne* Glos-
sar. fol. m. 332. edit. Francof. qui fusc de his agit. Posterioribus autem seculis *Armigeri* potissimum appellati sunt Nobiles inferioris Ordinis, quod in bellis militum seu Equitum arma gererent, quo illis in præliis uterentur. Nam cum graviora militum arma essent, habebant illi *Armigeros* suos, qui ea deferebant, donec haberent opus. Præsertim autem *scuta* militum deferebant & hastas, unde *Scutarii* & *Scutigeri*, Gall. *Escuiers* appellabantur. vid. *Spelman.* Illi autem vel *militares* vel *civiles*

G 7

erant.

erant. *Militaris* ergò *armiger* nuncupatus est (1) qui Domini sui arma bajulat, ipsisque eum cingit : Ita *Armigeri* Abimelec, Saul, Jonathan in Sacris ; Hectoris, Achillis, Diomedis apud Poëtas mentio fit. Talem à *Longobardis* SCILPOR dici indicat *Paul. Diacon.* Longob. l. 6. c. 15. Anglo-Saxonibus verò *Schild-Knabe* vel *Schild-Knight*, nuncupatus est. (2) Qui inter arma Domini sui latus stipat & tuetur. (3) Vir nobilis, qui arma militaria tractat, sed Equestrem dignitatem nondum est assecutus. vid. *Carol. du Fresne* Glossar. fol. 335.

S. 7.

Et forsan hi sunt, qui *scuta argentea*, quæ vocantur alba, habuerunt. Referunt *Ælian.* lib. 9. 2. *Curt.* lib. 4. *Iustin.* lib. 12. quosdam habuisse milites *argenteis scutis armatos*

maros *Liv.* lib. 27. & 37. ubi loquitur de Antiochi militibus adversus Romanos. De iisdem & *Paulus Orosius* lib. 3. c. 21. Idem *Livius* lib. 34. *argenteorum clypeorum* meminit. Horum *Scutiferorum* olim etiam **CALCARIA ARGENTEA** fuisse, *Regestum homagiorum Nobilium Aquitanie* an. 1273. ex Camera comput. Paris. *Et si aliquis eorum non esset miles, debet servire Domino Regi cum caligis albis de scarleto & CALCARIBUS ARGENTATIS.* *Chron. Franc.* ex *Bibl. Memmiana*, quod citat *Carol. du Fresne* in *Glossar.* edit. *Francof.* fol. 679. sequentibus: *Nous avons trouvé la bataille contre le plus vaillant escuier, qui onques en son temps chaussa esperons blancs.* Ex his allatis constat, *Armigeris* his **ARGENTEA CALCARIA** gestare licuisse, quia hæc ipsis dabantur à Rege, uti ostendit *Francisc. Mennen.*

in delic. Ordin. Equestr. five militar. Rex enim cum titulo Insignia donat, aut *Armigeros* creat, collum torque S. S. vel Sigmatico argenteo & candidis & ARGENTATIS CALCARIBUS exornat; unde hodie in Occidentalibus vocantur WITHES PURRES ad discrimen militum seu Equitum *auratorum*, qui AUREIS CALCARIBUS uti solent. Et hæc de argenteis Calcaribus.

CAPUT XX.

De æneis & ferreis CALCARIBUS eorumque jure.

§. I.

IN Torneamentis publicis olim in Germania usitatis *anea* vel *ferrea* CALCARIA adhibebantur, uti CALCARIA in *Cimeliario Stuttgardiano* asservata testimoniis

moniiis probant. Cum itaque torneamenta eum in finem instituerentur, ut Nobiles se in re militari exercerent, ut alaeri animo hosti obviam ire possent, & viros fortes se præstarent, necesse fuit, ut equos bene instructos haberent. Jam autem nullum melius medium reperiri potuit, quàm CALCARIA, quibus ad cursum Equos incitabant, quæ non ex auro & argento, sed ære vel ferro erant facta, quia hoc metallum continuo usu non ita facile corrumpitur & teritur. Et his utebantur olim in torneamentis.

§. 2.

Huc referendi sunt apud Hispanos *Equites de guerra*, qui tenentur alere equos & arma parare in Regis ministerium. De quibus *Seldenus* de tit. honor. part. 2. Quare in inauguratione illorum nullum

nullum epitheton additur, sed absolute **CALCAR** nominatur, quo cinguntur. Horum usus hodierno die in bello tam Ducibus, quàm aliis Equitibus frequentissimus. Nullum enim Equitem jam conspicimus, cujus ocreæ non **CALCARIBUS** sint cinctæ permissu Regis vel Principis, cui in bello servitia præstant.

§. 3.

Non igitur putandum, acsi deinceps extra bellum cuivis Jus **CALCARIA** gestandi, comperat, quippe finito bello gregario Equiti non licet, sed solis Equitibus Nobilibus. Ita olim servis non conveniebat, uti hodienum; nec militibus concessum certo tempore arma portare. Nam non dubitamus asserere, arma fuisse dehonestata, si præter necessitatem in urbe essent gestata apud Athenienses.

Hinc

Hinc *Lucianus* refert in Anachar-
 side: SI QUIS INTRA UR-
 BEM, NULLA NECESSITA-
 TE COGENTE *συνεπιφορῇ* FER-
 RUM GESTARIT, AR-
 MISQUE INSTRUCTUS IN
 PUBLICUM PRODIERIT,
 MULCTATUM FUISSE.
 Ita apud Romanos tempore tan-
 tum expeditionis militibus jus fe-
 rendi gladii & arma datum fuisse.
 Quare *lege Julia* de vi publica pro-
 hibitum, habere milites servos,
 scil. armatos, in urbe aut ruri, vel-
 uti Bucellarios, Isauros *l. fin. ad leg.*
Jul. de vi publ. C. Arcadius item &
 Honorius *l. nemo 13. de re milit. l.*
12. Cod. tit. 36. quinque librarum
 auri mulcta eos jubent puniri, qui
 in obsequio privato milites habue-
 rint, & ipsos milites militia exutos
 plectunt. Verba legis ita sonant:
Nemo miles ex his, qui praesentes di-
vino obsequio nostra clementia depu-
sati

tati sunt, & qui in hac alma urbe
 prasente comitatu concessi sunt, qui
 de aliis numeris vel legionibus sunt,
 vel sibi vacet, vel aliena obsequia sine
 nutu Principali peragere audeat.
 Qui autem in hujusmodi facinore
 fuerint convicti, militia exuti, pœ-
 nas consentaneas luere compellantur.
 Hi verò, qui in privato obsequio mili-
 tem retinere fuerint reperti, quinq;
 libris auri mulcta nomine feriantur.

S. 4.

Si itaque arma portare ab illis
 qui in obsequio alieno sunt ab Im-
 peratoribus prohibitum; Sanc-
 graviter Nobiles nostri temporis
 quin imò gravissime peccant in le-
 gem hanc sanctissime prolatam, quæ
 propria autoritate servis suis quæ-
 vis armorum genera gestare con-
 cedunt; ita ut etiam CALCA-
 RIBUS ipsos exornent. Nobili-
 enim, cui ab Imperatore jus CAL-
 CARI

CARIA gestandi permissum ut speciale privilegium, servo hoc concedere sine læsione Imperatoris non potest, quia hoc jus soli Imperatori, Regi & Principi competit, non obstante, quod tantum sint CALCARIA *ferrea*, quæ nostro ævo sint frequentissima.

CAPUT XXI.

De

Abusu CALCARIUM.

§. I.

CUM itaque CALCARIA signum sint collatæ dignitatis à superiori ob fortitudinem & virtutes bellicas; meritò quæritur de personis, quibus hoc jus conveniat, & quibus incongruum sit? CALCARIA ab Imperatoribus fuisse donata, ex præcedentibus patet. Non negandum, quod Nobiles hoc jus sibi tribuant; Verum

rum magna limitatio hic adhibenda, si scilicet magna & heroica facinora peregerunt. Nam si nullus Eques generatur, sed à superiori creatur; Ita jus *CALCARIA* gerendi, non dependet de sanguine Majorum, qui hoc jus magnis virtutibus ab Imperatoribus acquisiverunt, sed de virtute propria, qua Imperator motus illum in Equitem creare & jus *calcaria* gestandi donare, quod cum ordine Equitum ita connexum, ut absque his Equites non vocentur. Ita libenter illis hoc concedimus, qui virtute & fortitudine bellica alios longe superant, & nominis haut immemores vestigia Majorum alacriter premunt. Non autem iis, qui otio indulgent, & nil nisi Græcanico more bibere, blasphemare, scortari didicerunt, quæ vitia in articulis Equitum creandorum severe prohibita leguntur. Quicunque nunc contra
leges

leges has peccant, illi meritò ab Ordine Equestri excluduntur; qui autem exclusi sunt, jure gestandi CALCARIA abutuntur, si his cincti incedunt.

§. 2.

Turpe enim olim erat juvenibus initiatis, scil. cum Equites creati essent, domi residere, & melioris ætatis robur otio inhonesto deterere; Unde *Gastus* vetus Poëta: Was soll ein junger Ritter/ der nicht Ritterschafft begehret. Peregre propterea profecti omnia Christianorum regna obibant, Regibus ac Principibus ab hoste laborantibus præstituri suppetias contra infidos; vid. *Goldast.* in *Parænetic.* vet. fol. 402. Omnem hinc movebant lapidem collatum hoc jus & honorem armis tueri, & juramentum præstitum re ipsa implere. Hoc autem inprimis Equiti incumbit ex *Glossa juris Saxonici* lib. I. art. 20. in prin-

princip. Ein Ritter soll schweren den End/ daß er den Tod nicht fürchten wolle / zu beschirmen Wittiben und Wänsen/ und da es sich zubeschirmen gebühret. Ex his facile colligitur, quod illi, qui juramentum violant, indigni Equitum honoribus habeantur.

§. 3.

Non etiam existimandum, hoc jus ab Imperatoribus Majoribus datum, jure sanguinis, ut ORNAMENTUM, ad posteros translatum esse, ut cognoscantur præ aliis, quod Nobiles sint; cum plane aliæ impellentes causæ fuerint, ob quas Imperatores Equitibus vel Nobilibus CALCARIA donarint. Hinc iterum abusus CALCARIUM in eo consistit, si ornatus tantum causa & non in eum finem gestentur, ad quem ab Imperatoribus sunt data. Nunc autem CALCARIA ab Imperatoribus

ribus accinguntur, ut dignitatem hanc maximi æstiment & fortiores in bello se præbeant, eorum impulsu in hostes ruant, nec permittant, ut ignavia deturpent. Quam ob causam etiam *Ludi Equestres* instituebantur, ut discerent adversus hostes fortiter pugnare. Cum enim *Henricus Aucps* vidisset, multos fuisse, qui in re bellica parum exercitati; hinc ludos equestres ordinavit, & hos tantum dignos **CALCARIBUS** judicavit, qui viros se præstarent, uti de hac materia *Pandecta Triumphal.* Tom. 2. de hastiludiis German.

§. 4.

His ergò præsuppositis, quis affirmabit, quod hoc jus etiam inutilibus terræ ponderibus conveniat, i. e. nauci hominibus, qui quidem **CALCARIBUS** cincti,
H nullum

nullum tamen laudabile facinus efficiunt, quod tamen ab illis requiritur. Nam olim Nobiles tantum militabant, unde in libris feudorum *Miles* sumitur pro *Vasallo* seu *Nobili*. Jam autem Miles debet esse

Magnanimus in adversitate,
Ingenuus in consanguinitate,
Largifluus in honestate
Egregius in Curialitate, &
Strenuus in virili probitate :

Videant Nobiles hujus ævi, an his virtutibus sint instructi; sin minus, conclusionem ipsi facere possunt.

§. 5.

Abusus **CALCARIUM** quoque in hoc elucet, quod multi, quibus non conveniunt, **CALCARIA** gerant. Inter hos referimus *Theologos*, qui, cum iter instituere gestiunt, ocreas **CALCARIBUS** exornant, quasi à Pontifice in Equites

Equites S. Petri creati fuissent. Peccant hi contra Christi præceptum, qui jubet, ut lumbi cincti, non pedes **CALCARIBUS**. Objicient forsan illi, si his non uterentur, iter perficere non possent. Verum ad hanc objectionem facilis responsio, si scil. nulla alia res adesset, quæ equos ad cursum incitare posset, tunc libenter concederemus; Verum cum scuticæ & plura alia instrumenta præstò sint, quæ sufficere possunt ad impellendos equos, non opus **CALCARIBUS**, quia hæc Equitibus tantum fortibus propria, & ut Privilegium à Cæsare concessa. Plura quidem de **CALCARIBUS** Nobilium Servorum adducere & de Abusu illorum verba facere possemus; ni alia haberemus, de quibus adhuc dissertendum.

CAPUT XXII.

De Pœna CALCARIBUS
abutentium.

§. I.

Militi olim nihil turpius erat,
quam discingi & armis pri-
vari. Contra honoris erat, cingi
armis. Ignominiosissimum erat
olim scutum & baltheum amitte-
re, & qui hac ignominia notati
erant, vocabantur *Schelm* /
quasi qui abjecerunt *Schild und*
Helm. vid. *Pfeiffer*. antiquit.
Græc. lib.3. cap. XVIII. pag. m.
520. Alii *Schelm* quasi *Schild-*
nemen volunt, uti *Besold*. in *The-*
saur. Practic. fol. 867. Pari modo
non minori ignominia afficieban-
tur illi, quibus *CALCARIA*
abscindebantur. De armorum
amissione vid. *Godefrid. Steuveh.*
in lib.2. *Veget.* de re milit. pag. m.
129. edit Antverp. 1585. Ita arma
militi

militi detrahere ignominiosissimum erat. Quamprimum enim Eques creabatur, gladio cingebatur, ut miles. Nunc autem cingulum non modò militum gestamen, sed & nota fuit, sine qua nemo militaribus Ordinibus censebatur dignus. Aliàs hoc etiam vocabatur *balthem*, de quo fuse egimus, in tract. de antiquarum Zonis.

§. 2.

Quantum igitur decus fuerit *Baltheo* vel *Cingulo* cingi, testatur *Francisc. Mennen.* in deliciis Equestr. & militar. Ordin. variis locis. Cui calculum addit doctiss. Angelus *Johann Seldenus* in libro elegantissimo de titulis honorum, qui evolva-
tur. Interim tamen hoc loco monendum, quod Cingulum militi vel Equiti tam necessarium, ut per illud militia significaretur, ad quam juramento se obstrinxerant

Equites, cum **CALCARIA** & **CINGULUM** ipsis in inauguratione traderentur. Confirmant hoc leges, quod cingulum, quo ensis dependebat, proprium militum dicatur insigne *l. pen. de milit. testam. in P.* Et *Martialis* Epigr. l. 14, 32.

*Militia decus hoc & grati nomen
honoris,*

*Arma tribunitium cingere digna
latus.*

Unde gestatum militem fortem signat, depositum verò denotat exauctoratum & ignominiosa missione è castris excedere jussum.

§. 3.

Porro, hæc **CINGULI** militaris ademptio in gravissimis poenis erat, dicebaturq; **DISCINCTURA**. *Herodian. lib. 7. Cohortibus, qua signa amiserant, bordeum dari jussit, Centurionesq; manipulorum,*
quorum

quorum signa amissa fuerant distribuitis gladiis discinctos destituit. Hinc elucet, quanta ignominia & dedecus fuerit, si milites hac ignominiosissima nota afficerentur. vid. *Freculph.* Tom. 2. *Chron.* lib. 3. c. 15. Quando enim milites ita deliquissent, ut capitali supplicio afficerendi, arma contra præceptum Ducis alienarint, fidem ruperint, prodiderint, & his similia perpetrarint, suis insignibus fuerint exuti, clypeo perforato & retro ad dorsum relegato, baltheo militari discincti, gladio adempto, abscissis securi **CALCARIBUS**, chirothecis ablati, & clypeo gentilitio inverso: vulgo vocamus: Wenn man einem die Ritterschafft nimbt/ Schwerdt/ Gürtel und Sporn abspannet. Vid. *Wolffg. Laz.* lib. 4. comm. *Reip. Rom.* cap. 12. pag. 490. ubi etiam de moribus Germanorum *Steuvech.* add. lib. 2. *Veget.* c. 3. in

verbis: *Ex more dimissis. Petr. Gregor. c. 30. n. 12. Gail. lib. 1. de pact. publ. c. 1. n. 28. & seqq. P. de Andlo lib. 2. de Imp. Rom. c. 13. & ibi Freher. Thom. Dempster. in Paralip. ad lib. 10. antiq. Rosin. p. 388. ubi eleganter per loca illa ibi relata Henric. Salmuth. ad Panciroli. rer. memor. lib. 1. rub. fibul. pag. 339. Nec solum baltheus & gladius in *Discinctura* ignominiose adimebatur, verum etiam TORQUES, phaleræ, armillæ, clypei & reliqua dona militaria.*

§. 4.

Qui ita exauctorati, siue quibus insignia militaria detracta erant, ipso jure infames esse censentur in tantum, ut non sit necessaria expressa & solennis declaratio ignominia causa factam esse mentionem per d. l. 2. §. *ignomin. causa.* post *Petr. Fabrum* in *Semestr. tradit*

Sic Balisasar Henckel. in discept. de bello Gustav. Adolph. Regis Suecor. cap. 2. pag. 196. conf. Francise Mennen. delie. Equestr. & Militar. Ordin. pag. m. 36. qui pag. 129. recenset, quod cum Eques creatus, & CALCARIA ipsi accincta essent, primarius coquus Regis ostenso cultro eum admonet, ut se probum & fidelem præstet, alioquin se CALCARIA ignominiose abscissurum. Certe hæc Equitum maxima ignominia & fere intolerabilis fuit. Facile hinc patet, amputationem CALCARIUM rem ignominiosissimam fuisse. Refert Carol du Fresne in Glossar. tof. m. 679. edit. Francof. quod Thomas Walsingham de Andrea de Harcley Comite Carlilensi exauكتورato & propter læsa Majestatis crimen suspensio: Nempe primo degradatus est, amputatis securi ad talos suos CALCARIBUS, & sic

vicissim. discinctus est baltheo militari. Le Roman de Garin. M.S.

Le esperons le soil copé parmi

Pres del talon au branc acier forbi.

Statuta pro militibus Balneaticis :

Si vous faites chose contre l'Ordre de Chevalerie (que Dieu ne veu lle) je

couperay vos esperons de dessus vos

talons i.e. Si quid contra ordinem

Equestrem commiseritis, (quod Deus

avertat) CALCARIA amputabo.

CAPUT XXIII.

De

CALCARIUM DONARIIS.

§. I.

Suspendere gladium & CALCARIA in templis antiquissimus & in Scriptura sacra approbatus ritus, quem etiam Gentiles observarunt & hodiernum à Christianis observatur. Armorum gloria, qua creverat res Romana cum virtute

tute Ducum militumque maxime
 pertinacia staret, ut Diis posterisq;
 constans esset rei prosperè gestæ
 memoria, triumphantes è patriis
 victoriis trophæa, torques, coronas,
 & lauros non minus ac ARMA &
 SCUTA Jovi, Laribus, Fortunæ,
 Herculi & Marti in templis affige-
 bant. Duces etiam defuncti arma
 Diis, quos coluissent, suffigenda re-
 linquebant. *Parthenius* ille mori-
 turus apud *Papin*, lib. IX. Thebaid.
 in fu.

*Hæc autem primis vela infelicia
 castris*

*Vre, vel ingrata munus suspende
 Diane,*

Sed & signa Imperatorum titulis
 clara templis affigebantur. *Sueon.*
 in Vespas. *Affensere cuncti nominaq;
 ejus vexillis omnibus sine mora in-
 scripserunt.*

§. 2.

Aperte quoque *Nazianzenus* Orat. III. in Julianum narrat, hung-
ritum ad sua tempora durasse :
Vexilla, inquit, *Imperatorum* imagi-
nibus, atq; *expansis texturis in variis*
tincturis, ac *literarum picturis* deco-
rantur. Et verè. Hæc enim ma-
ximo erant in honore apud Ro-
manos; & Deorum quasi sacræ ædes
putabantur. De *Imperatorum*
imaginibus egregie *Veget.* lib. II. de
re milit. cap. VI. Gladius certe
Goliathi Philistæi pallio involutus
erat post Ephod. 1. *Sam. XXI.* conf.
el. *Dilherr.* Tom. 1. disp. *Dieter.*
antiquit. Bibl. in h. l. Victis *Pæ-
nis* clypeum *Astrubalis* invenit
Q. Martius argenteum pondo
CXXXVIII. qui supra fores Capi-
tolinæ ædis usque ad incendium
primum fuit, teste *Plinio*; quamvis
Livius lib. XXV. in templo fuisse
malit.

malit. Antiquitatem hujus ritus ostendit Regum sapientissimus *Cantic. IV. 4. Sicut turris David collum tuum, quæ edificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.*

§. 3.

Ex his verbis clare patet ARMATURAM FORTIUM hodie Equitum, qui heroica facta gesserunt, tantum mereri, ut in templis suspendantur. Inter hanc referimus etiam CALCARIA, signum Nobilitatis, Militis seu Equitis, quæ nostro ævo in templis unâ cum gladio & vexillo affixa conspiciuntur, quæ omnibus Nobilibus Equitibus in memoriam revocare deberent, ut virtutibus egregiis & fortitudini operam darent, ne ab hac dignitate excludantur. Hæc etiam CALCARIUM suspensio in templis olim & nunc privilegio

gaudebat maximo. Non licet è loco removere, & si aliquid reparatione indigent, reſectis ædificiis illa iterum ſunt collocanda in eum locum, ubi antea fuerunt ſuſpenſa, uti pluribus offendit *Höpping* de jure inſign. cap. X. fol. m. 700.

§. 4.
Non itaque inter minima Nobilitatis privilegia cenſentur CALCARIA. Nam in ſuſpenſione & Donariis arma cætera omnia ſicco ſilentii pede tranſimus, exceptis CALCARIBUS & GLADIIS, qui ubique locum in templis inveniunt. Quoties in templis ejuſmodi Donaria ſacrata offendimus, toties cum gladio CALCARIA affixa conſpicimus, quia hæc ab Imperatore vel Rege & Principe quaſi per inaugurationem ſacrata putantur; Hinc etiam iis in locis ſacris ad perpetuam fortitudinis & virtu-

tis Equestris memoriam, asservantur. Sacra sint ergo CALCARIA, non vitiis turpibus nec ignavia maculata, quo suspendi in loco sacro possint.

CAPUT XXIV.

De

CALCARIUM sepultura & injectione in tumulum.

§. I.

DEnique etiam aliquid dicendum de CALCARIUM in tumulum injectione & sepultura. Constat enim & omnibus notum est, quod insignia, inprimis *annulus signatorius* illius, qui ultimus in familia sine hæredibus moritur, tumulo injiciantur simulque sepeliantur. Ita *Friedberga* in tractu Wetteravico in templo arcis *Incus* asservatur, ubi insignia & CALCARIA, antequam in tumulum injiciantur,

-jiciantur, malleo confringuntur. Quemadmodum autem annuli sepulcris condebantur, uti variis testimoniis probat *Fortunat. Licer.* lib. de annulis cap. LXIII. pag. m. 243. ita nullum dubium, quin etiam *CALCARIA* tumulis injecta fuerint. Moris etiam apud septentrionales fuit, ut Reges & Heroes in armis tumularentur, uti *cl. Bartholini* in antiquit. Danicis lib. 2. cap. XIII. testatur, ubi literis tradit, quod *Arolfus Rex in tumulum illatus sit, simul cum gladio Skofnungo.* Scribit etiam prælaudatus autor pag. m. 576. certum modum observatum in ponendis armis. Afferit quosdam fuisse, qui hunc morem observatum probent, quod scutum ad pedes, gladium ad caput locarent. Verum an ideo ad caput cadaveris constitutus gladius, ut eundem ordinem in tumulis servaret, hæremus. In

Ezechielis Prophetia cap. 32, 27. legitur, primarios ex gentibus bellatores suppositis capiti gladiis sepultos, quod tamen Septentrionalibus non usitatum. Hi gladios mortuorum manibus inserebant vel lateri appendebant, uti confirmat Inscriptio sepulchralis apud *Messenium*: *Domitor violentorum, ac defensor oppressorum, cicatricibus ac senectute plenus, gladio accinctus, hic factus sum Ingolphi.*

§. 2.

Quod autem etiam **CALCARIA** tumulis injecta fuerint, testantur varia monumenta. In conditorio & sepulcris veterum Ducum Sueviæ, quæ in templo *Canobii Lorchensis* supra *Schorndorffam* extant, & quæ exstructo monumento honoravit *Eberhardus Barbatius* primus *Würtemberg. Dux.* Hæc cum tempore *Ludovici Ducis Würtemberg.*

berg. recluderentur, inventa sunt juxta calvarias lanceis pertusas & ossa ingentis magnitudinis flavamque cæsariem **CALCARIA** quoque **MINUTA**, uti probati scriptores referunt. Similiter *Johannes Buricellus* in Monumentis Ambrosianæ Mediolanensæ Basilicæ pag. 71. quo loco tumulum detectum & apertum *Bernardi Regis Italix, Pipini filii*, recenset, aurea **CALCARIA** reperta fuisse, quæ ita describit: *Sed & Bernardi pedibus ita calceatis AURATA induerunt CALCARIA ex ære, quod nos vulgo RAME nominamus.*

S. 3.

Porro figuram hoc modo tradit fuisse: *Figura tamen illa erant parum admodum ab hodiernis & nostratibus diversa: in exterioris cornu extremitate parvum erat & rotundum foramen, è quo supernè fibula, infernè*

autem

*utens ansula eodem ex are pendeant. Ansula confusa claviculo erat corria e corio, rubri pariter coloris, quae sub pede per alterum inferioris cor-
 ou foramen modicè longum deducta
 & illi fibula inserta, CALGAR pedi
 adstringebat. Rotula, verò CAL-
 CARIS dorso modicè prominens se-
 nis & perbreuibus circum radiis acu-
 minata vergit deorsum. conf. Carol.
 du Fresne Glossar. fol. m. 679. edit.
 Francof. Quid dicemus de CAL-
 CARI illo magno ferreo in tu-
 mulo unà cum armilla reperto?
 Sane illud non formatum ut geste-
 tur, quippe non aptum pedibus,
 sed injectum videtur, ut significetur
 Equitem fortissimum fuisse &
 meruisse laudem & famam peren-
 nem.*

§. 4.

Hinc moris adhuc est, ut loco
 insignium verorum illa depingan-
 tur,

tur, & vesti stragula, qua feretrum
 tegitur, affigantur, quæ conveniunt
 illis veluti fortibus vitis & magni
 Ducibus, Aquilæ scilicet & Leones
 Militi aut Equiti aurato Galeam
 Gladium, CALCARIA adpicta
 conspiciamus. Vid. *Hopping.* de
 jure insign. c. X. fol. 702. Hi
 colophonem operi imponimus,
 gratias Deo summo agentes, quod
 benedictione laborem direxerit,
 ut ad finem perducere potuerit,
 cui sit laus & gloria
 sempiterna.

F I N I S.

INDEX CAPITUM.

- I. De Calcarium etymologia, pag. 1
II. De Calcarium Synonymia, p. 2
III. De Calcarium origine &
forma, p. 23
IV. De Calcarium materia, p. 36
V. De Calcarium vario usu in
bello equestri, p. 48
VI. De Calcarium usu in agitandis
equis curruum falcatorum
& elephantorum, p. 57
VII. De Calcarium usu in tornea-
mentis, p. 62
VIII. De Calcarium usu in arte
equestri, p. 68
IX. De Calcarium usu ad agitan-
dos postarum equos, p. 74
X. De Calcarium usu in flagella-
tione monachorum, p. 81
XI. De Calcarium usu in navibus, 87
XII. De Calcarium mystica signi-
ficatione, p. 89
XIII. De Stimuli mystica signifi-
catione, p. 100
XIV. De

INDEX CAPITUM.

- XIV. De Sensu adagii, *contra Stimulum calcitrare*, pag. 106
- XV. De jure gestandi calcaria, p. 110
- XVI. De Calcaribus Equitum auro-
torum & jure illorum, p. 121
- XVII. De Calcaribus Equitum dicto-
rum ab aureis calcaribus, p. 137
- XVIII. De Calcaribus auratis alio-
rum Equitum, p. 141
- XIX. De Calcaribus argenteis &
eorum jure, p. 150
- XX. De Æneis & ferreis calcaribus,
eorumque jure, p. 160
- XXI. De Abusu calcarium, p. 165
- XXII. De Pœna calcaribus abuten-
tium, p. 172
- XXIII. De Calcarium donatiis, p. 178
- XXIV. De Calcarium sepultura & in-
jectione in tumulum, p. 183

(0) 30
INDEX

Dictorum Codicis Sacri,
quibus lux aliqua allata.

Exod. XIV. 6.	pag. 58
Judic. I. 19.	p. 57
III. 31.	p. 20.28
1.Sam. XIII. 21.	p. 21
XIV. 1.	p. 151
XVII. 41.	p. 151
XXI. 9.	p. 180
Esther. VIII. 10.	p. 56
Proverb. XXIII. 22.	p. 50
Cohel. XII. 11.	p. 22
Cantic. IV. 4.	p. 181
Jerem. IV. 13.	p. 55
VIII. 6.	p. 56.109
Ezech. XXIII. 23.	p. 60
XXXII. 27.	p. 185
Actor. IX. 5.	p. 106. seq.

INDEX

Vocum explanatarum.

ההרות	pag. 52
דרבן	p. 20.21.22
סנפה	p. 10
מחמץ	p. 9
מלמד	p. 19.21.22
	מרדע

gaudebat maximo. Non licet è loco remove, & si aliquid reparatione indigent, reſectis ædificiis illa iterum ſunt collocanda in eum locum, ubi antea fuerunt ſuſpenſa, uti pluribus offendit *Höpping* de jure inſign. cap. X. fol. m. 700.

§. 4.

Non itaque inter minima Nobilitatis privilegia cenſentur **CALCARIA**. Nam in ſuſpenſione & Donariis arma cætera omnia ſicco ſilentii pede tranſimus, exceptis **CALCARIBUS** & **GLADIIS**, qui ubique locum in templis inveniunt. Quoties in templis ejusmodi Donaria ſacrata offendimus, toties cum gladio **CALCARIA** affixa conſpicimus, quia hæc ab Imperatore vel Rege & Principe quaſi per inaugurationem ſacrata putantur; Hinc etiam iis in locis ſacris ad perpetuam fortitudinis & virtutis

ris Equestris memoriam asservantur. Sacra sint ergò CALCARIA, non vitiis, turpibus nec ignavia maculata, quo suspendi in loco sacro possint.

CAPUT XXIV.

De

CALCARIUM sepultura & injectione in tumulum.

§. I.

DEnique etiam aliquid dicendum de CALCARIUM in tumulum injectione & sepultura. Constat enim & omnibus notum est, quod insignia, inprimis *annulus signatorius* illius, qui ultimus in familia sine hæredibus moritur, tumulo injiciantur simulque sepeliantur. Ita *Friedberga* in tractu *Wetteravico* in templo arcis *Incus* asservatur, ubi insignia & CALCARIA, antequam in tumulum injiciantur.

jiciantur, malleo confringuntur.
 Quemadmodum autem annuli se-
 pulcris condebantur, uti variis te-
 stimoniis probat *Fortunat. Lices.*
lib. de annulis cap. LXIII. pag. m.
243. ita nullum dubium, quin
etiam CALCARIA tumulis in-
jecta fuerint. Moris etiam apud
septentrionales fuit, ut Reges &
Heroes in armis tumularentur, uti
cl. Bartholini in antiquit. Danicis lib.
2. cap. XIII. testatur, ubi literis
tradit, quod Arolfus Rex in tumu-
lum illatus sit, simul cum gladio
Skofnungo. Scribit etiam prælau-
datus autor pag. m. 576. certum
modum observatum in ponendis
armis. Afferit quosdam fuisse, qui
hunc morem observatum probent,
quod scutum ad pedes, gladium
ad caput locarent. Verum an ideo
ad caput cadaveris constitutus
gladius, ut eundem ordinem in
tumulis servaret, hæremus. In

Ezechielis Prophetia cap. 32, 27. legitur, primarios ex gentibus bellatores suppositis capiti gladiis sepultos, quod tamen Septentrionalibus non usitatum. Hi gladios mortuorum manibus inserebant vel lateri appendebant, uti confirmat Inscriptio sepulchralis apud *Messenium*: *Domitor violentorum, ac defensor oppressorum, cicatricibus ac senectute plenus, gladio accinctus, hic factus sum Ingolphi.*

§. 2.

Quod autem etiam **CALCARIA** tumulis injecta fuerint, testantur varia monumenta. In conditorio & sepulcris veterum Ducum Sueviæ, quæ in templo *Canobii Lorchensis* supra *Schorndorffam* extant, & quæ exstructo monumento honoravit *Eberhardus Barbatulus* primus *Würtemberg. Dux.* Hæc cum tempore *Ludovici Ducis Würtemberg.*

berg. recluderentur, inventa sunt juxta calvarias lanceis pertusas & ossa ingentis magnitudinis flavamque cæsariem CALCARIA quoque MINUTA, uti probati scriptores referunt. Similiter *Johannes Buricellus* in Monumentis Ambrosianæ Mediolanensis Basilicæ pag. 71. quo loco tumulum detectum & apertum *Bernardi Regis Italiae, Pipini filii*, recenset, aurea CALCARIA reperta fuisse, quæ ita describit: *Sed & Bernardi pedibus ita calceatis AURATA induerunt CALCARIA ex ære, quod nos vulgo RAME nominamus.*

§. 3.

Porro figuram hoc modo tradit fuisse: *Figura tamen illa erant parum admodum ab hodiernis & nostratibus diversa: in exterioris cornu extremitate parvum erat & rotundum foramen, è quo supernè fibula, infernè autem*

causam ansula eodem ex are pendeant. Ansula confuta claviculo erat corrigia e corio, rubri pariter coloris, quae sub pede per alterum inferioris coronae foramen modicè longum deducta & illi fibula inserta, CALCAR pedi adstringebat. Rotula vero CALCARIS dorso modice prominens semis & perbreuibus circum radiis acuminata vergit deorsum. conf. Carol. du Fresne Glossar. fol. m. 679. edit. Francos. Quid dicemus de CALCARI illo magno ferreo in tumulo unà cum armilla reperto? Sane illud non formatum ut gestetur, quippe non aptum pedibus, sed injectum videtur, ut significetur Equitem fortissimum fuisse & meruisse laudem & famam perennem.

§. 4.

Hinc moris adhuc est, ut loco insignium verorum illa depingantur,

tur, & vesti stragulae, qua feretrum
 tegitur, affigantur, quae conveniunt
 illis veluti fortibus vitis & magni
 Ducibus, Aquilae scilicet & Leones
 Militi aut Equiti aurato Galeam
 Gladium, **CALCAREA** adpicta
 conspiciamus. Vid. *Hopping.* de
 jure insign. c. X. fol. 702. His
 colophonem operi imponimus
 gratias Deo summo agentes, quod
 benedictione laborem direxerit,
 ut ad finem perducere potuerit,
 cui sit laus & gloria
 sempiterna.

F I N I S.

INDEX

INDEX CAPITULUM.

- Cap. I. De Calcarium etymologia, pag. 1
- II. De Calcarium Synonymia, p. 2
- III. De Calcarium origine &
forma, p. 23
- IV. De Calcarium materia, p. 36
- V. De Calcarium vario usu in
bello equestri, p. 48
- VI. De Calcarium usu in agitandis
equis curruum falcatorum
& elephantorum, p. 57
- VII. De Calcarium usu in tornea-
mentis, p. 62
- VIII. De Calcarium usu in arte
equestri, p. 68
- IX. De Calcarium usu ad agitan-
dos postarum equos, p. 74
- X. De Calcarium usu in flagella-
tione monachorum, p. 81
- XI. De Calcarium usu in navibus, 87
- XII. De Calcarium mystica signi-
ficatione, p. 89
- XIII De Stimuli mystica significa-
tione, p. 100
- XIV. De

INDEX CAPITUM.

- XIV. De Sensu adagii, *contra Stimulum calcitrare*, pag. 106
- XV. De jure gestandi calcaria, p. 110
- XVI. De Calcaribus Equitum auro-
torum & jure illorum, p. 121
- XVII. De Calcaribus Equitum dicto-
rum ab aureis calcaribus, p. 137
- XVIII. De Calcaribus auratis alio-
rum Equitum, p. 141
- XIX. De Calcaribus argenteis &
eorum jure, p. 150
- XX. De Æneis & ferreis calcaribus,
eorumque jure, p. 160
- XXI. De Abusu calcarium, p. 165
- XXII. De Pœna calcaribus abuten-
tium, p. 172
- XXIII. De Calcarium donatiis, p. 178
- XXIV. De Calcarium sepultura & in-
jectione in tumulum, p. 183

(0) 30

INDEX

Dictorum Codicis Sacri,
quibus lux aliqua allata.

Exod. XIV. 6.	pag. 58
Judic. I. 19.	p. 57
III. 31.	p. 20. 28
1. Sam. XIII. 21.	p. 21
XIV. 1.	p. 151
XVII. 41.	p. 151
XXI. 9.	p. 80
Esther. VIII. 10.	p. 56
Proverb. XXIII. 22.	p. 50
Cohel. XII. 11.	p. 22
Cantic. IV. 4.	p. 181
Jerem. IV. 13.	p. 55
VIII. 6.	p. 56. 109
Ezech. XXIII. 23.	p. 60
XXXII. 27.	p. 185
Actor. IX. 5.	p. 106. seq.

INDEX

Vocum explanatarum.

דהרות	pag. 52
דרבן	p. 20. 21. 22
סנפה	p. 20
מחמץ	p. 9
מלמד	p. 19. 21. 22
	מרע

INDEX VOCUM.

סוד	p. 20. 26
נסח	p. 9
קנ	p. 4
שד	p. 22. 23. 48. 50
קפוד	p. 14. 15
שוד	p. 56
שלש	p. 60
קנז	p. 15
לדל	p. 15
קוס	p. 49. 51
αγγαρεῖον δρόμημα,	p. 77
ακαινα,	p. 27
ακανθα,	p. 12. 13
βηπλῶγα,	p. 28. 29
κέντρον,	p. 8
κεντριζειν,	p. 27
κέντωρ,	p. 8
λαξ,	p. 4
ληξις,	p. 5
πλάτρον,	p. 7
πλήκτρον,	p. 7. 8
πλέμνα,	p. 3. 4
σιγμα	p. 27
ῥόρη, ῥόρυρ,	p. 64
σρισάλα,	p. 60
χῆρ	p. 17
Dorn/	p. 13
Gestrenge/	p. 113
Knaben/ Knaben/	p. 151. 152
Ritter/	

RERUM PRÆCIPUARUM.

Kitter/	p. 101. 131
Schelm/	p. 172
Keel/	p. 4
Knightes/	p. 111
Schildpor/	p. 150
Witthes purre/	p. 160

I N D E X

Rerum præcipuarum.

- Acanthus*, p. 12.
Aculeus apibus adscribitur, 11. ut. foliis & seminibus quarundam plantarum, 12. hystricibus quoque & erinaceis, 14. ferreus à Tubalcaino primum probabiliter factus, 31.
Aes an prius fuerit ferro, 37. 38.
Annuli sepulcris etiam cum mortuis condebantur olim, 184. *aurei* solis equitibus apud Romanos concessi, 122. unde signum libertatis erant, 125. Senatoribus tamen non exceptis, 128. Romæ primum à Regibus gestati, 129. *ferrei* omnibus militibus Romanis usitati, 122.
Apes aculeis instructæ sunt, 11. quibus lethali-
 ter pungunt, ib.

INDEX

Armigeri quomodo olim vocati, 151.
 militibus ab armis gestandis erant,
 150. 151. *Spatharii* etiam dicti, 152.
 Græcis itid. *Scholarii*, ib. varii fue-
 runt generis, 155. summe olim æsti-
 mati, 156. posterioribus temporibus
 hoc nomine appellati sunt, qui infe-
 rioris fuere nobilitatis. 157.

Armerum & insignium suspensio in tem-
 plis 179. antiquissimæ originis est. ib.

Auritores distincti ab Equitibus auratis,
 137. vocantur *Ritter des güldenem
 Sporen*/ ib. magni in Hispania æsti-
 mati, ib. non alii hoc dignitate exorha-
 ri poterant, quam qui erant *hydalgos*,
 138. à quo creari potuerint 139.
 quomodo creati fuerint. 140.

Borsii Ferrariæ Ducis inauguratio in
 equitem, 148.

Cacule, *calonès*, 156. armigeris affines, ib.

Calcar à calce descendit, 3. vocatur Ger-
 manis *ein Sporen*/ 6. alijs aliter, ib.
 varie quoque accipitur, ib. e. g. pro
 aculeis in cruribus gallinarum, ib. pro
 impetu, ibid. Græcis *πληκτρον* dicitur

7. *κέντρον* ibid. 8. Arabibus *machmaz*

2. *manchas* itidem, ib. Ebræis *רִמְמָז*

22.

Calcarium

RER. PRÆCIP.

Calcariū origo quidē obscura & dubia est,
23. antiquissima tamen, ib. dum cum
agrorū cultura cepisse videtur. 23. 24.

Forma olim varia fuit, 31. quædam ex
uno tantum consistebant radio, ib.
quædam instar rotæ quibusdam, ib.
quædam instar stellæ 32.

Materia diversa videtur, 36. prisca
ætate ex spinis vel lignis acutis confe-
cta videntur, 36. postmodum verò ex
varii generis metallis, 37. ferro pri-
mum, 37. quamvis id à nonnullis in
dubium vocetur, qui æris usum anti-
quiores putant, ib. dein ex argento,
45. denique ex auro, 46.

Uſus, 48. seq. 57. seq. 62. seq. 68. seq.
74. seq. 81. seq. 87. seq.

Copia magna reperitur in arce Stutt-
gardiana, p. 67.

Applicandorum modus abs Magistris
equitum usitatus, 71. seq.

Mystica significatio, 95. 98. 99.

Acceptio in bonam & malam partem,
90. in bonam, 90. 91. quæ variis
adagiis locum dedit, 92. 93.

Abusus varius est, 166. dum quidem
nonnulli calcaribus utuntur, qui no-
mine tenus, non vero virtute nobiles

166. I 2 sunt,

- sunt, ib. *dum* alii ornatus causa solum
 adhibent, 168. *dum* iis utuntur Theo-
 logi, facientes iter, 171.
- Gestandi ius* olim non omnibus con-
 veniebat, 110. sed solis equitibus,
 114. quibus tribuebantur ab Impera-
 tore, 117. mercatoribus à Friderico
 I. fuit interdictum, 117.
- Aureorum gestandi ius*, unde originem
 traxerit, 129. sq. quibus competierit,
 134. sq.
- Argenteorum gestandi ius*, 150. com-
 mune erat scutiferis & armigeris, ib.
- Ferreorum gestandi ius* commune no-
 bilibus in bello, 161. militibus grega-
 riis etiam, 162.
- Suspensio in templis* 179. cur fiat, 182.
 privilegio semper gaudebat maximo,
 181.
- Ademptio instar pœnæ* 172. 174.
- injectio in locum sepultura*, 183. sq.
 quando adhibeatur, ib.
- Calcaris* in cimeliarchio Stuttgardiano de-
 scriptio, 2.
- Calcar* in navibus, 48. 88.
- Calx* derivatur a *calcando* 4. vel *calle*, ib.
 est posterior pars pedis, 3. 5. ponitur
 hinc pro fine, 4. multis etiam loquendi
 formulis originem dedit, 5. *Car-*

RER. PRÆCIP.

Carduus 13.

Ceres frugum inventrix, 24. rationem triturandi &c. mortales edocuit, 25. boues etiam sub jugum mittendi, ib.

Correre le posta, 78.

Curruum falcatorum descriptio, 58. Usus priscis temporibus, 58. isque apud varias gentes, 59.

Cursus equitum, 54.

Cursus fiscalis Romanorum, 77. unde ita dictus, ib. seq. cum postis nostris aliquam similitudinem habuit, 79.

Cursu milites pugnas aggredi solebant, 53.

Disinictura 174. poena est, ib. infamiam parit, 176.

Dularaphina serpentis genus, 9.

Elephantorum usus quondam in bello fuit, 61. incitamentum ad prælium fiebat stimulis & mororum sanguine, ib. sæpe tamen stimulis etiam inutilis reddebatur, ib.

Equestris ars, Germanice die *Verëitskunst* / 68. 69. utilis est Nobilibus, 68. maxime calcaria postulat, 69. seq. quibus tamen nonnisi cum discrimine utendum, 69.

Equestris ordo iis solum indultus, qui indubitato natalium jure gauderent, 113. apud Romanos duplicis fuit generis, 114. hodie sæpius indignis conferitur, 120.

Equites non nascuntur, sed creantur, 118. cujus forma & cerimonie olim usitate describuntur, 118. seq. præ insignibus enses & calcaria habebant, 133. desides olim domi sedere non solebant, 167. variè olim dispelcebantur, 114. dum quidam extiterunt singulares dicti, ib. *augustales*, 116. 141. *ostensionales* 142. *commentarienses*, &c. 14. *equites de guerra*, 161.

Eques percussus quinam sit & ita vocetur, 117. seq.

Equites aurati unde sic dicantur? 121. 130. *Hierosolymitani* 146. quibus creentur cerimonie, ib. *balnei in Anglia*, quomodo inaugurari soleant, 147. *Maltheser Ritter* 145.

Equi versuales, 79. *veredi*, 78.

Exemplorum ratio ad persuadendum efficax, 95. seq.

Ferrum antiquius ære, 38. seq. à quo primum inventum sit, 40. seq.

Flagellatio olim in honorem *Cybele* peragi

peragebatur, 82. in honorem itidem
Dianæ Scythiæ, ib.

Flagellatio apud Pontificios quomodo
peragatur, 81. unde trahat originem,
82. olim in Gallia interdicta, 85. ho-
die magna crudelitate exercetur, 85.

Frugum inventio à Poëtis Cereræ adscri-
bitur, 24.

Gladii usus mercatoribus sub certa con-
ditione à Friderico I. permissus, 117.
gladii condebantur olim cum de-
functis, 184.

Hericius 16. aculeis gaudet, unde Græce
ἑρῖος vocatur, 17.

Hystrix ex herinaceorum genere est, 14.

16. Germanis ein Stachelschwein

14. Hebræis חֵזֶק ib. Arabibus,

Kunphud & *Duldul*, 15. Jonem pugna

sua in admirationem rapuit, 17.

Incus in templo arcis Friedbergens. 183.

Lorum, 83.

Maltheser Ritter / gaudent privilegio

gestandi calcaria aurea, 145. qua ce-

rimonia inaugurentur, ib.

Milites cursu pugnam olim aggredi so-

lebant, 53. apud Germanos olim

erant soli nobiles, 113. apud Roma-

nos non semper arma portare per-

INDEX

- missum habebant, 162. quomodo comparati esse debeant, 170.
- Naves* rostratæ, 88. *chalcembola* dictæ, 89.
- Nichæ* serpentis genus, 9.
- Nobiles* soli apud Germanos olim militabant, 113.
- Nobilitas* Romana continebatur ordine Senatorio & Equestri, 129.
- Parasanga*, 77.
- Persæ* equites dicti, 51.
- Persæ*, *Perseus*, 51.
- Postæ* quid sint? 75. non à quovis institui possunt, ib. magnam utilitatem præbent, ib. antiquissimæ sunt originis, 76.
- Pugnam* milites cursu olim aggrediebantur, 53.
- Schola* olim alia *mititarius* 153. alia *palatina* &c. ib.
- Scutarii* qui fuerint, 150. 154.
- Scutica* 83. 86.
- Serpentum* alii cum cauda feriunt, 9. alii gemino aculeo ex utraque parte pungunt, ib.
- Stimulus* est cuspis acutæ fustis, 18. cuiusmodi statim à primordio rerum inventi videntur, 26. 28. & ex spinis vel lignis acutis confecti, 36. descendit à *stimulo* 18. de-

RER. PRÆCIP.

18. denotat, quicquid nos pungit, ib.
de bonis & malis rebus dicitur, ib. de
malis, 18. 19. 101. de venere, ira, &c.
101. seq. 105. de bonis, 19. 104. de
laude, locc. cit. Ebræis dicitur מלמד
19. it. מלמד 26. non solum bovi-
bus impellendis adhibebatur, sed &
vexandis illis, qui in crucem agendi
erant, 29. 30. Christianis itidem à
persecutoribus, 30. dedit locum ada-
gio, quo dicitur, *contra stimulum cal-*
citrare, 106. cujus sensus enuclea-
tur, ib.

Torneamenta quid fuerint, 63. 65. unde
hoc nominis acceperint, ib. apud
Germanos quondam frequentissima
fuerunt, 65. exercebantur tantum à
nobilibus, 66. exclusis spuriiis, ib.
ejusmodi olim Stuttgartiæ habuerunt
68.

